

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN
TUOMIO (laajennettu toinen jaosto)

27 päivänä marraskuuta 1997 *

Asiassa T-290/94,

Kaysersberg SA, Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Kaysersberg (Ranska), edustajinaan asianajajat Dominique Voillemot ja Jacques-Philippe Gunther, Pariisi, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Jacques Loesch, 11 rue Goethe,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinnään aluksi oikeudellisen yksikön virkamies Francisco González Díaz ja komissiossa toimiva kansallinen virkamies Géraud de Bergues sekä myöhemmin oikeudellinen pääneuvonantaja Giuliano Marengo ja komissiossa toimiva kansallinen virkamies Guy Charrier, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

jota tukee

Procter & Gamble GmbH, Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Schwabach (Saksa), edustajinaan asianajaja Mario Siragusa, Rooma, asianajaja Giuseppe Scasselati-Sforzolini, Bologna, ja barrister Nicholas Levy, Englannin ja Walesin asianajajayhteisö, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Elvinger & Hoss, 2 place Winston Churchill,

väliintulijana,

jossa kantaja vaatii kumottavaksi yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 soveltamisesta 21 päivänä kesäkuuta 1994 tehdyn komission päätöksen 94/893/EY (IV/M.430 — Procter & Gamble / VP Schickedanz (II)) (EYVL L 354, s. 32), jolla todetaan yrityskeskittymä yhteismarkkinoille soveltuvaksi ja ETA-sopimuksen mukaiseksi,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (laajennettu toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. Bellamy sekä tuomarit C. P. Briët, A. Kalogeropoulos, A. Potocki ja M. Jaeger,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 23.4.1997 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat ja asian käsittelyn vaiheet

Yrityskeskittymän yleinen tausta

- 1 Siinä yrityskeskittymässä, johon kohdistuu komission 21.6.1994 tekemä päätös 94/893/EY (IV/M.430 — Procter & Gamble / VP Schickedanz [II]) (EYVL L 354, s. 32, jäljempänä kanteen kohteena oleva päätös tai päätös), jolla todetaan yrityskeskittymä yhteismarkkinoille soveltuvaksi ja ETA-sopimuksen mukaiseksi (ks. tästä jäljempänä 41 kohta ja sitä seuraavat kohdat), on kysymys liiketoimista, joilla Procter & Gamble GmbH (jäljempänä P & G) on hankkinut omistukseensa Verei-nige Papierwerke Schickedanz AG:n (jäljempänä VPS).
- 2 P & G on amerikkalaisen yhtiön Procter & Gamble Companyn kokonaisuudessaan omistama tytäryhtiö. Konsernin liikevaihto tilikaudella 1992/1993 oli 23 626 miljoonaa ecua, joista 7 814 miljoonaa ecua saatiin Euroopan yhteisön markkinoilta. Hygienia- ja kauneudenhoitotuotteiden, pesuaineiden, elintarvikkeiden ja juomien lisäksi P & G harjoittaa liiketoimintaa paperimassasta valmistettujen tuotteiden ja niistä erityisesti kuukautissuojatuotteiden alalla.
- 3 Tosiseikkojen tapahtuma-aikana P & G oli Länsi-Euroopan terveystuotemarkkinoi-den merkittävin liiketoiminnan harjoittaja, jonka markkinaosuus koko yhteisössä ja Euroopan vapaakauppa-alueen maissa arvioitiin 42 prosentiksi myynnin arvosta ja 33,5 prosentiksi myynnin määrästä laskettuna. Erityisesti Saksan markkinoilla

P & G:n markkinaosuuden myynnin arvosta mitattuna todettiin kanteen kohteena olevassa päätöksessä (119 kohta) olevan 35—40 prosenttia, ja tällä osuudella P & G sijoittui Always-tuotemerkillään terveystiteiden valmistajien eturiviin. Espanjassa P & G:n markkinaosuus vuonna 1993 tuotemerkkien Ausonia ja Evax ansiosta oli 75—80 prosenttia myynnin arvosta sekä 65—70 prosenttia myynnin määrästä laskettuna (päätöksen 119 kohta).

4 Vauvanvaippojen markkinoilla P & G:llä oli samoin vahva asema; sen osuus yhteisöjen markkinoista vuonna 1993 ennen kaikkea sen Pampers-tuotemerkillä oli 45—50 prosenttia myynnin määrästä laskettuna (päätöksen 25 kohta). Toisaalta, vaikka kyseinen konserni olikin merkittävin liiketoiminnan harjoittaja amerikkalaisilla pehmopaperimarkkinoilla, se ei ennen vuotta 1994 harjoittanut Euroopassa liiketoimintaa näillä markkinoilla, jotka koostuvat muun muassa paperinenäliinojen, WC-paperin, talouspaperin ja kasvopyyhkeiden markkinoista.

5 Ennen yrityskeskittymän muodostamista P & G:n kanssa VPS oli Saksan oikeuden mukaan perustetun henkilöyhtiön Gustav und Grete Schickedanzin (jäljempänä GGS) kokonaisuudessaan omistama tytäryhtiö. VPS:n kokonaisliikevaihto tilikaudella 1992/1993 oli 681 miljoonaa ecua, joista 645 miljoonaa ecua saatiin Euroopan yhteisön markkinoilta. VPS:n liiketoiminta kohdistui naisten hygienia- ja terveys tuotteisiin, pehmopaperituotteisiin, vauvanvaippoihin samoin kuin pidätyskyvyttömille aikuisille tarkoitettuihin tuotteisiin, pumpulituotteisiin ja tiettyihin vartalon- tai kauneudenhoitotuotteisiin.

6 Erityisesti naisten hygienia- ja terveys tuotteiden osalta VPS toimi terveystiteiden markkinoilla, etupäässä Saksassa, toisaalta korkeatasoisella tuotemerkillään Camelia sekä toisen luokan merkeillään Blümia ja Femina, sekä toisaalta vähittäiskaupan ketjutuotteiden valmistajana. VPS:n Camelia-tuotteiden markkinaosuus Saksan terveystiteiden markkinoilla oli vuonna 1993 (sekä myynnin arvosta että määrästä laskettuna) 20—25 prosenttia, kun taas tuotemerkkien Blümia ja Femina yhteinen markkinaosuus oli 5—10 prosenttia myynnin arvosta sekä 10—15 prosenttia myynnin määrästä laskettuna (päätöksen 119 kohta). VPS markkinoi Camelia-tuotteitaan myös Espanjassa, jossa sen markkinaosuudet olivat kuitenkin alle 5 prosentin luokkaa.

vuonna 1993, samoin kuin Itävallassa, Italiassa ja Sveitsissä. VPS valmisti myös tamponeita, joita se markkinoi tuotemerkillä Tampona.

- 7 Naisten hygieniatuotteiden lisäksi VPS toimi vauvanvaippamarkkinoilla tuotemerkeillä Moltex ja Born; sen osuus näillä markkinoilla Euroopan yhteisössä vuonna 1993 oli 1—5 prosenttia (päätöksen 25 kohta).
- 8 VPS:n kokonaismarkkinaosuudet yhteisön pehmpaperimarkkinoilla olivat vähäiset, mutta Saksan markkinoilla yhtiöllä oli vuonna 1993 15—20 prosentin markkinaosuus myynnin määrästä laskettuna (päätöksen 13 kohta).

Asian käsittelyn vaiheet komissiossa

- 9 P & G ilmoitti 9.12.1993 komissiolle yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (EYVL 1989, L 395, s. 1; tarkistettu versio julkaistu EYVL:ssä 1990, L 257, s. 13; jäljempänä asetus N:o 4064/89) 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti aikeestaan hankkia omistukseensa VPS:n koko osakepääoma.
- 10 Tämän ensimmäisen ilmoituksen johdosta aloitetussa menettelyssä Kaysersberg SA vastasi 21.12.1993 komission 17.12.1993 päivättyyn kyselyyn ja antoi tässä yhteydessä joitakin tietoja naisten hygieniatuotteiden sekä pidätyskyvyttömille aikuisille tarkoitettujen tuotteiden Ranskan markkinoista ja esitti huomautuksensa aiotun yrityskeskittymän vaikutuksesta.

- 11 Kaysersberg on Ranskan oikeuden mukaan perustettu osakeyhtiö, joka on James River Corporationin ja Cragnotti & Partnersin yhteisessä määräysvallassa olevan alankomaalaisen Jamont NV -konsernin tytäryhtiö, jonka kokonaisliikevaihto vuonna 1993 oli 4 818 miljoonaa Ranskan frangia. Kaysersberg toimii naisten hygienia tuotteiden markkinoilla etupäässä Ranskassa ja Belgiassa. Terveysiteitä ja tamponeita markkinoivan Vania Expansion -tytäryhtiönsä kanssa Kaysersberg oli vuonna 1993 Ranskan kyseisten markkinoiden merkittävin liiketoiminnan harjoittaja yli 30 prosentin kokonaismarkkinaosuuksineen myynnin arvosta laskettuna. Kaysersberg toimii myös pehmopaperimarkkinoilla muun muassa tuotemerkillä Lotus, pidätyskyvyttömille aikuisille tarkoitettujen tuotteiden markkinoilla sekä lapsihygienian alalla (vauvanvaippamarkkinoilla).
- 12 Alkuperäisen ilmoituksen peruuttamisen jälkeen P & G ilmoitti 17.1.1994 komissiolle asetuksen N:o 4064/89 4 artiklan 1 kohdan mukaisesti uudesta yrityskestityshankkeestaan, jolla P & G:n oli tarkoitus hankkia omistukseensa VPS:n koko osakepääoma ja GGS:n muut tähän liittyvää liiketoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt.
- 13 Tässä uudessa hankkeessa P & G:n ja GGS:n välisen ostosopimuksen sekä P & G:n, GGS:n ja VPS:n välisen liitännäissopimuksen mukaan VPS:n oli määrä erottaa muusta toiminnastaan vauvanvaippoja koskeva liiketoimintansa ja siirtää se erilliseen yhtiöön yrityskestityksen toteutumiseen saakka; välittömästi VPS:n ostohankkeen loppuunsaattamisen jälkeen P & G:n oli määrä luovuttaa tämän erillisen yhtiön osakkeet P & G:n 22.12.1993 osoittamalle *trusteelle*, jonka asiana oli löytää lopullinen ostaja näille osakkeille (päätöksen 5 ja 6 kohta).
- 14 Ilmoitus sisälsi lisäksi P & G:n ehdottaman sitoumuksen olla hankkimatta määräsvaltaansa VPS:n muiden kuin Camelia-tuotemerkkiin kuuluvien naisten hygienia tuotteiden liiketoimintoja, toisin sanoen kolmeen tuotemerkkiin Blümia, Femina ja Tampona sekä VPS:n toimintaan vähittäiskaupan ketjutuotteiden valmistajana liittyvää aineellista sekä aineetonta omaisuutta (jäljempänä muut kuin Camelia-tuotteet) (päätöksen 8 kohta).

- 15 Komissio julkaisi 22.1.1994 *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* asetuksen N:o 4064/89 4 artiklan 3 kohdan mukaisen tiedonannon ilmoituksesta (EYVL C 19, s. 15). Tämän tiedonannon 4 kohdassa komissio kehotti ”kaikkia kolmansia osapuolia, joita asia koskee, toimittamaan sille mahdolliset yrityskeskittymää koskevat huomautuksensa”.
- 16 Kaysersberg vastasi 24.1.1994 komission sille 19.1.1994 osoittamaan kyselyyn ja antoi tässä yhteydessä pyydettyt tiedot markkina-alueista sekä kilpailutilanteesta naisten hygieniatuotteiden alalla ja esitti komissiolle huomautuksensa aiotun yrityskeskittymän vaikutuksesta.
- 17 Kirjeenvaihto komission kanssa jatkui Kaysersbergin 14.3.1994, 29.4.1994, 18.5.1994 ja 31.5.1994 päivätyillä kirjeillä.
- 18 Tutkittuaan ilmoituksen komissio päätti 17.2.1994 asetuksen N:o 4064/89 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaa soveltaen siinä tarkoitetun menettelyn aloittamisesta terveyssiteiden osalta sillä perusteella, että ilmoitetun keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille oli vakavia epäilyjä.
- 19 Komissio toimitti 30.3.1994 väitetiedoksiannon P & G:lle.
- 20 Komissio toimitti yrityskeskittymien valvonnasta annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 4064/89 säädetyistä ilmoituksista, määräajoista ja kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1990 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 2367/90 (EYVL L 219, s. 5; jäljempänä asetus N:o 2367/90) 15 artiklan mukaisesti 12.4.1994 päivätyllä kirjeellä Kaysersbergille tiedoksi jäljennöksen väitetiedoksiannosta ilmoittaakseen tälle menettelyn luonteesta ja kohteesta sekä kehottaakseen tätä esittämään huomautuksensa.

- 21 Väitetiedoksiannon sisältö oli pääpiirteissään seuraavanlainen:
- 22 Aluksi komissio huomautti siitä, että ostosopimuksen mukaan VPS:n vauvanvaippoja koskeva liiketoiminta oli määrä siirtää erilliselle yhtiölle, joka P & G:n 22.12.1993 osoittamalla *trusteella* oli tehtävänä luovuttaa uudelle ostajalle. Komissio katsoi tämän johdosta, että kyseinen sitoumus muodosti olennaisen osan sille tehdystä ilmoituksesta ja että aloitettu menettely ei täten kohdistunut asianomaiseen liiketoimintaan niistä vastaväitteistä huolimatta, joita komissiolla olisi ollut yritys keskittymän tämän osan toteuttamista kohtaan (väitetiedoksiannon 7 kohta). Komissio totesi lisäksi, että P & G oli yksipuolisesti tarjonnut sitoumusta olla hankkimatta määräysvaltaansa VPS:n muita kuin Camelia-tuotteita koskevia liiketoimintoja, ja täsmensi, että asetuksen N:o 4064/89 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisesti tapahtuneen menettelyn aloittamisen jälkeen P & G oli vahvistanut näiden sitoumusten voimassaolon ehdoksi, että komissio tekee asetuksen N:o 4064/89 8 artiklan nojalla päätöksen sille ilmoitetun liiketoimikokonaisuuden soveltuvuudesta yhteismarkkinoille kaikilta osiltaan (väitetiedoksiannon 8—10 kohta).
- 23 Katsottuaan sille ilmoitetun keskittymän yhteisönlajukseksi komissio ilmaisi aloittaneensa menettelyn terveysiteiden osalta. Komission väitetiedoksiannossaan selvittämiä piirteitä voidaan kuvata seuraavasti.
- 24 Relevanttien hyödykemerkkinoiden suhteen komission mukaan jokaiselle naisten hygieniatuotteiden ryhmälle, eli pikkuhousunsuojille, tamponcille ja terveysiteille, oli olemassa omat erilliset markkinansa. Markkina-alueen määrittämisen osalta komissio piti terveysiteiden markkinoita luonteeltaan tietyssä määrin kansallisina. Tässä suhteessa komissio otti huomioon Saksan ja Espanjan markkinoiden korkean keskittymisasteen, kuluttajien merkkiuskollisuuden, markkinoille pääsyn esteet, markkinoille tulon edellyttämät suuret investoinnit mainontaan sekä useiden markkinoilletuloyritysten epäonnistumisen viime vuosina.

- 25 Arvioidessaan yrityskeskittymää komissio korosti Länsi-Euroopan terveystuotteiden myynnin määrän nopeaa kasvua, kun niille oli 1990-luvun alusta lähtien tullut uusia pitkälle kehitettyjä Alwaysin kaltaisia tuotteita, joilla oli merkittävää lisäarvoa perinteisiin tuotteisiin verrattuna. Osapuolten markkinaosuuksien arvioimiseksi komissio piti asianmukaisimpana käyttää perustana myynnin arvon perusteella laskettuja osuuksia muun muassa, koska toisaalta korkeatasoisten tuotemerkkien ja toisaalta toisen luokan merkkien tai vähittäiskaupan ketjutuotteiden välisten hintaerojen arvioitiin sijoittuvan vaihteluvälille 50—100 prosenttia, koska voimakkaiden myynninedistämistoimien kohteena olevat merkkituotteet olivat markkinoilla valta-asemassa ja koska oli välttämätöntä ottaa huomioon asianomaisten yhtiöiden merkittävät taloudelliset voimavarat erityisesti korkeatasoisten tuotteiden segmentin voimakkaan aseman vuoksi.
- 26 Komission mukaan markkinaosuudet jakautuivat vuonna 1993 niillä terveystuotteiden kansallisilla markkinoilla, joihin yrityskeskittymä pääasiassa vaikuttaa, seuraavasti (väitetiedoksiannon 93 kohta):

	Saksa		Espanja		Itävalta	
	Arvo 1993 (%)	Määrä 1993 (%)	Arvo 1993 (%)	Määrä 1993 (%)	Arvo 1993 (%)	Määrä 1993 (%)
P & G	36,3	20,4	79,8	65,9	24,6	17,6
VP Camelia	24,5	21,6	1,4	1,1	13,9	12,6
P & G + Camelia	60,8	42,0	81,2	67,0	38,5	30,2
VP muut tuotemerkit	6,9	12,0	—	0,1	2,9	2,4
Johnson & Johnson	13,8	9,2	1,1	0,8	30,1	24,8
Mölnlycke	—	—	—	—	—	—
Kimberly-Clark	0,9	0,8	—	—	—	—
Rauscher	—	—	—	—	17,8	27,6
Ketjutuotteet	12,5	23,7	10,6	18,6	9,2	2,2
Muut	5,1	12,3	7,1	13,5	1,5	12,8

- 27 Komissio totesi, että terveystuotteiden markkinoille pääsyn esteet olivat erityisesti Saksassa korkeat; syinä tähän olivat muun muassa suuri merkkiuskollisuus, välttämättömyys kehittää uudistuneita tuotteita ja ryhtyä suurisuuntaisiin myynninedistä-

mistoimiin samoin kuin vaikeudet saada tuotteensa vähittäiskauppojen tarjontaan. Markkinoiden keskittymisaste oli sitä paitsi Saksassa ja Espanjassa korkea jo ennen yrityskeskittymää, ja se olisi keskittymän toteutuessa entisestäänkin noussut.

- 28 Komissio otti huomioon myös P & G:n aseman terveystuotteiden markkinoilla, joka oli vahva ennen kaikkea merkittävimmissä erityisen ohuiden siteiden segmentissä; kyseisen konsernin markkinavoiman vähittäiskauppiaisiin nähden tärkeänä päivittäistavaroiden toimittajana; samoin kuin konsernin taloudellisen voimakkuuden suhteessa kilpailijoihinsa terveystuotteiden markkinoilla. Komission mukaan sellaisten mahdollisten kilpailijoiden markkinoilletulo, jotka pystyvät horjuttamaan P & G:n määräävää asemaa Saksassa ja Espanjassa, näyttikin varsin epätodennäköiseltä, kun otettiin huomioon Mölnlycken ja Kimberly-Clarkin useat tuloksettomat yritykset päästä Saksan markkinoille 10—15 viime vuoden aikana, samoin kuin Kaysersbergin vastaavat yritykset vuosina 1970—1985.
- 29 Näiden seikkojen perusteella ja ottaen huomioon erityisesti P & G:n markkinaosuudet heti yrityskeskittymän toteuduttua, markkinoille tulon esteet sekä mahdollinen kilpailu komissio katsoi, että Saksan, Espanjan ja Itävallan terveystuotteiden markkinoille ominaisten piirteiden vuoksi VPS:n ostaminen teki P & G:lle mahdolliseksi toimia näillä markkinoilla asiakkaistaan ja kilpailijoistaan riippumattomasti VPS:n vauvanvaippoja koskevan liiketoiminnan luovuttamisen jälkeenkin sekä huolimatta P & G:n sitoumuksesta olla hankkimatta VPS:n muita kuin Camelia-tuotteita koskevia liiketoimintoja (väitetiedoksiannon 145 kohta). Erityisesti Saksan markkinoilla P & G:n toimenpiteet sen hankkiessa VPS:n ja sen johtavan merkin Camelian, joka samalla on viimeinen itsenäinen johtava merkkituote näillä markkinoilla, vaikeuttaisivat entisestään muiden yrittäjien pääsyä Saksan markkinoille, koska nämä joutuisivat sijoittautumaan välittömästi näille markkinoille sen sijaan, että ne ostaisivat niillä jo olemassa olevan yrityksen (väitetiedoksiannon 146 kohta).
- 30 Komissio katsoi näin ollen, että ilmoitettu yrityskeskittymä saattoi olla yhteis- markkinoille soveltumaton, koska se oli omiaan johtamaan määräävän markkina- aseman syntymiseen Saksan ja Itävallan terveystuotteiden markkinoilla sekä vahvistamaan

Espanjan markkinoilla jo vallitsevaa määrävää markkina-asemaa, minkä seurauksena tehokas kilpailu merkittävällä osalla yhteismarkkinoista olennaisesti estyisi siten kuin asetuksen N:o 4064/89 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetaan (väitettiedoksiannon 151 kohta).

- 31 Komissio järjesti 25. ja 26.4.1994 asetuksen N:o 2367/90 13—15 artiklan mukaisesti ensimmäisen kuulemistilaisuuden yrityskeskittymän osapuolille ja ulkopuolisille, muun muassa Kaysersbergille; tätä seurasi 6.5.1994 järjestetty toinen kuulemistilaisuus yrityskeskittymän osapuolille ja ulkopuolisille. Kaysersberg toimitti 9.5.1994 komissiolle jäljennöksen pääjohtajansa ensimmäisessä kuulemistilaisuudessa esittämän puheenvuoron tekstistä.
- 32 Keskittymiä käsittelevä neuvoa-antava komitea kokoontui 27.5.1994 ensi kerran käsittelemään ilmoitettua yrityskeskittymää ja antoi tuolloin siitä kielteisen lausuntonsa (keskittymiä käsittelevän neuvoa-antavan komitean lausunto sen 20. kokouksessa 27.5. ja 22. kokouksessa 20.6.1994 alustavasta päätösehdotuksesta asiassa IV/M.430 — Procter & Gamble / VP Schickedanz (II), EYVL 1994, C 379, s. 34, 1—8 kohta).
- 33 Torjuakseen komission vastaväitteet suunnitellun yrityskeskittymän soveltumattomuudesta yhteismarkkinoille P & G ehdotti 10.6.1994 komissiolle uusia sitoumuksia, jotka merkitsisivät VPS:n Camelia-tuotemerkillä naisten hygieniatuotealalla harjoittaman liiketoiminnan (jäljempänä Camelia-liiketoiminta) luovuttamista ulkopuolisille.
- 34 Komissio vaati P & G: ltä 13.6.1994 päivätyllä kirjeellään tiettyjen muutosten tekemistä konsernin ehdotuksiin. Tätä varten komissio toimitti P & G:lle uuden sitoumuksia koskevan ehdotuksen, jossa oli otettu huomioon vaaditut muutokset, ja pyysi tätä myös valmistelemaan tästä tekstistä version, jota ei olisi tarpeen käsitellä luottamuksellisena, ulkopuolisten kuulemista varten. P & G hyväksyi 14.6.1994 päivätyllä kirjeellään ehdotetut muutokset.

- 35 Komissio toimitti Kaysersbergille tiedoksi keskiviikkona 15.6.1994 P & G:n 15.6.1994 päivätyyn kirjeen, joka sisälsi hyväksytyistä sitoumuksista sellaisen version, jota ei ollut tarpeen käsitellä luottamuksellisena; samalla komissio ilmoitti Kaysersbergille tälle asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdan ja asetuksen N:o 2367/90 15 artiklan nojalla myönnetystä mahdollisuudesta esittää kirjalliset huomautuksensa viimeistään maanantaiaamupäivällä 20.6.1994, jotta ne voidaan toimittaa neuvoa-antavalle komitealle.
- 36 Edellä tarkoitetun, Kaysersbergille toimitetun version mukaan P & G ehdotti seuraavia sitoumuksia koskien VPS:n Camelia-liiketoimintaa, jolla tarkoitettiin a) Forschheimin teollisuuslaitosta ja naisten hygieniatuotteiden valmistamiseen käytettyjä tuotantolinjoja, b) Camelia-tuotemerkkiä sekä c) kaikkia muitakin oikeuksia ja velvoitteita, jotka liittyivät Camelia-liiketoimintaan tai olivat tarpeen sitä varten. Nämä ehdotukset sitoumuksiksi olivat seuraavat:

”1. P & G sitoutuu nimeämään mahdollisimman pian sen jälkeen, kun komissio on antanut asetuksen N:o 4064/89 soveltamisesta myönteisen päätöksensä, kuitenkin viimeistään 1.7.1994 mennessä, Goldman Sachs International Limitedin (jäljempänä Goldman Sachs) neuvottelemaan vilpittömässä mielessä P & G:n puolesta ulkopuolisten ostajaehdokkaiden kanssa Camelia-liiketoiminnan myynnistä. P & G ja Goldman Sachs sopivat jälkimmäisen palkkiosta, josta osa määräytyy kyseisestä myynnistä saatavan komissiopalkkion perusteella.

2. P & G sitoutuu antamaan Goldman Sachsille peruuttamattoman toimeksiannon ostajan löytämiseen Camelia-liiketoiminnalle — — määräajassa; tämän ostajan tulee olla riittävän kilpailukykyinen olemassaoleva tai mahdollinen kilpailija, joka ei ole riippuvainen P & G:stä eikä millään tavalla sidoksissa siihen ja joka pystyy ylläpitämään sekä kehittämään Camelia-liiketoimintaa olennaisena kilpailijana kyseisillä markkinoilla. P & G ryhtyy kaikkiin kohtuullisiin toimenpiteisiin kannustaakseen Camelia-liiketoiminnan palveluksessa tällä hetkellä työskentelevää henkilöstöä, mukaan lukien myynti- ja hallintohenkilöstö, siirtymään työskentelemään kyseisen riippumattoman ulkopuolisen yrityksen lukuun. P & G:n on katsottava täyttäneen tämän sitoumuksensa, jos se on — — määräajassa tehnyt sitovan

esisopimuksen Camelia-liiketoiminnan myynnistä, edellyttäen, että tämä myynti toteutetaan — — määräajassa. P & G sitoutuu antamaan Goldman Sachsille tavanomaisilla markkinaehdoilla kaikkea sen pyytämää apua ennen Camelia-liiketoiminnan myyntiä ulkopuoliselle.

3. P & G:lla itsellään on rajoittamaton oikeus hyväksyä tehty tarjous tai valita useammista tarjouksista parhaaksi katsomansa. Tällaisten tarjousten paremmuus määritetään tarjotun kauppahinnan ja muiden tarjouksen arvoon vaikuttavien velvoitteiden perusteella.

4. P & G sitoutuu — — määräajassa tekemään mahdolliseksi Forschheimin teollisuuslaitoksen luovuttamisen riippumattomalle ulkopuoliselle taholle ja erityisesti tämän laitoksen toiminnan johtamisen erillään P & G:stä.

5. Ennen kuin Camelia-liiketoiminnan myynti ulkopuoliselle toteutetaan, P & G pitää huolta siitä, että Camelia-liiketoimintaa johdetaan erillisenä ja helposti myytävissä olevana yksikkönään, jolla on oma johto ja kirjanpito sekä P & G:n liiketoiminnoista erilliset myynti- sekä jakelujärjestelyt naisten hygieniatuotealalla. P & G sitoutuu lisäksi siihen, että Camelia-liiketoiminnalla on oma liikkeenjohtonsa, joka määrätään johtamaan kyseistä toimintaa itsenäisesti sen jatkuvan kannattavuuden ja markkina-arvon varmistamiseksi, sekä siihen, että P & G tarjoaa tätä varten yleisestä liiketaloudellisesta näkökulmasta riittävät taloudelliset voimavarat. Ennen Camelia-liiketoiminnan ulkopuoliselle myynnin toteutumista P & G ei saa yhdistää Camelia-liiketoimintaa mihinkään liiketoimintayksikkönsä. P & G sitoutuu lisäksi olemaan tekemättä mitään rakenteellisia muutoksia Camelia-liiketoiminnassa ilman komission etukäteistä suostumusta.

6. P & G:n ei ole määrä saada Camelia-liiketoiminnan johdolta mitään liikesalaisuuksia, tietotaitoa, kaupallisia, teollisia eikä immateriaalioikeuksia koskevia tai muitakaan Camelia-liiketoimintaan liittyviä luottamuksellisia taikka salassapidettäviä tietoja.

7. P & G sitoutuu edellyttämään Goldman Sachsin toimittavan sille — — perustalta laaditun kirjallisen selvityksen kaikista Camelia-liiketoiminnan myynnistä ulkopuolisten ostajaehdokkaiden kanssa käytävissä neuvotteluissa tapahtuneista merkittävistä edistysaskeleista, sekä toimittamaan nämä selvitykset liiteaineistoinen komissiolle. Kyseiseen liiteaineistoon on sisällytettävä Camelia-liiketoiminnan johdon laatima selvitys vireillä olevista liiketoimista.

8. Kaikki P & G:n ja Camelia-liiketoiminnan ostavan ulkopuolisen yrityksen väliset erimielisyydet, jotka aiheutuvat näiden sitoumusten toteuttamisesta tai ovat yhteydessä siihen, on ratkaistava P & G:n ja kyseisen ulkopuolisen yrityksen kesken toimeenpantavassa riippumattomassa välimiesmenettelyssä.”¹

[”P & G hereby gives the following undertakings to the Commission with respect to VP’s Camelia-branded feminine hygiene products business, which comprises: (i) the Forschheim plant and the production lines dedicated to the manufacture of feminine hygiene products; (ii) the Camelia brand name; and (iii) all other assets and liabilities that form part of or are necessary for the operation of VP’s Camelia-branded feminine hygiene products business (hereafter referred to as the ’Business’).

1. P & G undertakes that, as soon as practicable after the Commission has adopted a favourable decision under the Regulation 4064/89 and in any event no later than July 1, 1994, it shall appoint Goldman Sachs International Limited (’Goldman Sachs’) to act on its behalf in conducting good faith negotiations with interested third parties with a view to selling the Business. P & G and Goldman Sachs shall agree on the latter’s remuneration, it being understood that part of such remuneration shall consist of a fee related to the consideration of the sale.

2. P & G undertakes that it shall give Goldman Sachs an irrevocable mandate to find a purchaser for the Business within [confidential] of its appointment, it being understood that such purchaser shall be a viable existing or prospective competitor independent of and unconnected to P & G and capable of maintaining and

¹ — Tässä ja jäljempänä tuomiossa esitetyt lainaukset päätöksestä on suomennettu yhteisöjen tuomioistuimessa, koska EYVL:ssä ei ole julkaistu suomenkielistä tekstiä.

developing the Business as an active competitive force on the market concerned. P & G shall take all reasonable steps to encourage the relevant personnel currently employed in the Business, including sales and administrative personnel, to take up employment with such independent third party. P & G shall be deemed to have complied with this undertaking if, within [confidential], it has entered into a binding letter of intent for the sale of the Business, provided that such sale is completed within [confidential]. P & G undertakes to give, on an arm's length basis, all assistance requested by Goldman Sachs prior to the sale to the third party.

3. P & G alone shall be free to accept any offer or to select the offer it considers best in case of a plurality of offers. The value of any such offers shall be determined by the price offered plus other obligations affecting the value of such offers.

4. P & G undertakes that, within [confidential], the Forchheim plant shall be rendered capable of being transferred to an independent third party and, most particularly, that the Forchheim plant is capable of being managed separately from P & G.

5. Prior to the completion of the sale of the Business to a third party, P & G shall ensure that the Business is managed as a distinct and saleable entity with its own management, accounts and a sales distribution effort for the Business that is separate from P & G's catamenials business. P & G further undertakes that the Business shall have its own management that shall be under instructions to manage it on an independent basis in order to ensure its continued viability and market value, and that P & G shall provide sufficient financial resources to this end in the ordinary course of business. Prior to the completion of the sale of the Business to a third party, P & G shall not integrate the Business into any P & G business unit. P & G further undertakes that it shall make no structural changes to the Business without prior Commission approval.

6. P & G shall not obtain from the Business management any business secrets, know-how, commercial information, or any other industrial information of a confidential or proprietary nature relating to the Business.

7. P & G undertakes that it shall cause Goldman Sachs to provide a written report on a [confidential] basis on any relevant developments in its negotiations with third parties interested in purchasing the Business, and that such reports, together with supporting documentation, shall be furnished to the Commission. Such supporting documentation shall include a report prepared by the management of the Business on its on-going commercial operations.

8. Any dispute between P & G and the third party purchasing the Business arising out of or in the connection with the implementation of these undertakings shall be submitted to independent arbitration to be mutually agreed between P & G and such third party.”]

37 P & G toimitti 16.6.1994 komissiolle kirjeen, jossa se ilmoitti vahvistavansa, että 14.6.1994 annetuilla sitoumuksilla muutetaan ja korvataan sen VPS:n naisten hygieniatuotteiden osalta 17.1.1994 tekemiä ehdotuksia, ja katsoi näin ollen olevansa oikeutettu hankkimaan omistukseensa ja myös säilyttämään itsellään VPS:n muita kuin Camelia-tuotteita koskevat liiketoiminnat, mikäli komission päätös asiasta olisi myönteinen.

38 Kaysersberg toimitti huomautuksensa komissiolle perjantaina 17.6.1994. Kirjeessään Kaysersberg katsoi aluksi, että P & G:n ehdottamia sitoumuksia ei voitaisi ottaa tutkittaviksi niiden myöhäisen esittämisen eikä ulkopuolisten reagoinnille asetetun määräajan lyhyyden tähden; tämän jälkeen kirjeessä esitettiin perusteet Kaysersbergin kannalle, jonka mukaan ehdotetut sitoumukset eivät olleet tyydyttäviä, sekä Kaysersbergin niihin vaatimat muutokset.

- 39 Keskittymiä käsittelevä neuvoa-antava komitea kokoontui toistamiseen 20.6.1994. Lausunnossaan komitea totesi seuraavaa:

”9. — — otettuaan huomioon komissiolta saadut tiedot, jotka koskevat Procter & Gamblen 15.6.1994 päivätyssä kirjeessään esittämiä vaihtoehtoja ehdotetun yritys-keskittymän aiheuttamien kilpailullisten ongelmien ratkaisemiseksi, komitea on samaa mieltä komission kanssa siitä, että ehdotettu yrityskeskittymä soveltuu yhteismarkkinoille ja on ETA-sopimuksen mukainen edellyttäen, että Camelia-tuotemerkkiin liittyvä naisten kuukautissuojatuotealan liiketoiminta luovutetaan ulkopuolisille.

10. — — nämä sitoumukset ovat riittävät — — seuraavin edellytyksin:

- a) Procter & Gamblesta riippumattoman *trusteen* nimeäminen Camelia-liiketoiminnan luovuttamista sekä kyseisen liiketoiminnan Procter & Gamblesta riippumatonta johtamista varten luovutuksen toteutumiseen saakka;
- b) lyhyen määräajan asettaminen luovutuksen toteuttamiselle;
- c) mahdollisella ostajalla on oltava käytössään tarvittavat taloudelliset voimavarat ja käytännön kokemusta kulutustavaroiden tuotannosta, jotta se voisi ylläpitää ja aktiivisesti kehittää Camelia-tuotteiden markkinointia kilpailutilanteessa Procter & Gamblen kanssa;

- d) Camelia-liiketoiminnan johdon riippumattomuus Procter & Gamblesta luovutuksen toteuttamiseen saakka;
- e) komission on voitava selvittää etukäteen mahdollisten ostajien ominaisuudet, tämän kuitenkin rajoittamatta Procter & Gamblen oikeutta valita lopullinen ostaja;
- f) komission on säilytettävä riittävä valvonta- ja päätöksentekovoimaa sitoumusten asianmukaisen täyttämisen varmistamiseksi.

11. Komitean vähemmistö katsoo lisäksi, että Procter & Gamble tulisi velvoittaa luovuttamaan ulkopuolisille myös VPS Schickedanzin toisen luokan tuotemerkeillä ja vähittäiskaupan ketjutuotteilla kuukautissuojatuotteiden alalla harjoittama liiketoiminta.”

- 40 Neuvoa-antavan komitean kokouksen jälkeen komissio valmisteli ja P & G hyväksyi sitoumukset lopullisessa muodossaan.

Kanteen kohteena oleva 21.6.1994 tehty päätös

- 41 Komissio totesi 21.6.1994 antamassaan, kanteen kohteena olevassa päätöksessä, ottaen huomioon P & G:n omalta osaltaan antamat sitoumukset, että yrityskeskittymä soveltui yhteismarkkinoille ja oli ETA-sopimuksen mukainen.

42 Päätöksen 1 artikla kuuluu seuraavasti:

”1 artikla

Edellyttäen, että kaikki ne ehdot ja velvoitteet, jotka sisältyvät Procter & Gamble GmbH:n komissiolle esittämiin, VP Schickedanzin Camelia-tuotemerkillä naisten hygienia-aluealalla harjoittamaa liiketoimintaa koskeviin sitoumuksiin, sellaisina kuin ne on esitetty tämän päätöksen 186 kohdassa, täytetään kokonaisuudessaan, Procter & Gamble GmbH:n 17.1.1994 ilmoittama, VP Schickedanzin ostamisesta seuraava yrityskeskittymä todetaan yhteismarkkinoille soveltuvaksi ja ETA-sopimuksen mukaiseksi.”

43 Tämä päätös on annettu tiedoksi Kaysersbergille 27.6.1994.

44 Päätöksen sisältö voidaan lyhyesti esittää seuraavasti.

45 Komissio toteaa jo ennakkoon, että sitoumus olla hankkimatta VPS:n vauvanvaip-
poja koskevaa liiketoimintaa muodostaa olennaisen osan sille tehdystä ilmoituk-
sesta ja että päätös ei näin ollen kohdistu asianomaisiin markkinoihin niistä vasta-
väitteistä huolimatta, joita komissiolla olisi ollut yrityskeskittymän tämän osan
toteutumista kohtaan (päätöksen 7 kohta). P & G:n alun perin tarjoaman ja ilmoi-
tukseen sisältyneen sitoumuksen osalta, jonka mukaan se ei hanki VPS:n muita
kuin Camelia-tuotteita koskevia liiketoimintoja, komissio esittää, että P & G on
olennaisesti muuttanut ehdotustaan komission esiintuomien vastaväitteiden joh-
dosta sekä ulkopuolisille luovutettavien tuotemerkkien että tällaisen luovutuksen
ehtojuhteen ja siten korvannut VPS:n muut kuin Camelia-tuotteet Camelia-
tuotemerkillä harjoitetulla naisten hygienia-aluealan liiketoiminnalla (päätöksen
8 kohta).

- 46 Katsottuaan sille ilmoitetun keskittymän yhteisönlajajuiseksi komissio huomauttaa seuraavaksi, että yrityskeskittymä koskee VPS:n nykyisin valmistamia tuotteita, toisin sanoen kotitalouskäyttöön tarkoitettuja pehmopaperituotteita, naisten hygieniatuotteita, pidätyskyvyttömille aikuisille tarkoitettuja tuotteita, pumpulituotteita ja tiettyjä vartalon- tai kauneudenhoitotuotteita, sekä että menettely on aloitettu terveysiteiden osalta.
- 47 Kotitalous- ja hygieniakäyttöön tarkoitettujen pehmopaperituotteiden osalta komissio tuo esiin, että vaikka P & G on tämän alan markkinajohtaja Yhdysvalloissa ja Kanadassa, se ei harjoita Euroopassa tällaista liiketoimintaa; P & G:n mukaan kysyksen hankkeen strateginen tarkoitus on päästä näiden tuotteiden eurooppalaisille markkinoille. Komissio toteaa lisäksi, että VPS:n markkinaosuudet koko tällä sektorilla Euroopan yhteisössä ovat vähäiset, joskin ne käsittävät 15—20 prosentin osuuden Saksan markkinoista, ja että tarkasteltaessa crikseen kunkin tuotteen Saksan markkinoita VPS:llä on hallussaan 35—40 prosentin osuus paperinenäliinojen sekä 15—20 prosentin osuus WC-paperin markkinoista.
- 48 Komission johtopäätökset tästä ovat seuraavat:
- ”Kun otetaan huomioon, ettei P & G:llä ja VPS:llä ole mitään keskenään samanaista liiketoimintaa tällä sektorilla ja että VPS:n markkinaosuudet ovat merkitykseltään vähäisiä, yrityskeskittymä ei aiheuta näiden tuotteiden osalta kilpailuoikeudellisia epäilyksiä” (päätöksen 13 kohta).
- 49 Pidätyskyvyttömille aikuisille tarkoitettujen tuotteiden, pumpulituotteiden ja kauneudenhoitotuotteiden osalta komissio katsoo myös, tutkittuaan erityisesti P & G:n ja VPS:n asemaa näillä markkinoilla, ettei yrityskeskittymä aiheuta vakavia epäilyjä yhteismarkkinoille soveltuvuutensa suhteen (päätöksen 14—23 kohta).

- 50 Vauvanvaippojen osalta komissio katsoo, että ilman ilmoitukseen sisältynyttä sitoumusta ja huolimatta markkinaosuuksien ainoastaan vähäisestä kasvusta yrityskeskittymän toteuttaminen synnyttäisi P & G:lle määräävän markkina-aseman, kun otetaan huomioon sen 45—50 prosentin markkinaosuudet Euroopan yhteisöjen markkinoilla, sen taloudelliset voimavarat, käytössä oleva kehittynyt teknologia ja sen vahva asema vähittäiskauppiaisiin nähden (päätöksen 24—26 kohta).
- 51 Naisten hygieniatuotteiden osalta päätöksessä aluksi selvitetään asetelmaa pääasiallisesti väitetiedoksiannon sisällön pohjalta (päätöksen 27—182 kohta); tämän jälkeen komissio katsoo, että sille ilmoitetun kaltainen yrityskeskittymä, siihen alun perin sisältyneine P & G:n sitoumuksineen luovuttaa VPS:n muita kuin Camelia-tuotteita koskeva liiketoiminta naisten hygieniatuotteiden alalla, tekee yrityskeskittymän toteutuessa muodostuvalle P & G:lle mahdolliseksi toimia riippumattomasti asiakkaistaan ja kilpailijoistaan Saksan ja Espanjan terveyssidemarkkinoilla (päätöksen 183 kohta). Komissio toteaa erityisesti, että P & G:llä on Saksan markkinoilla yrityskeskittymän toteutumisen jälkeen 60—65 prosentin markkinaosuus myynnin arvosta sekä 40—45 prosentin osuus myynnin määrästä laskettuna, kun sen merkittävimmän kilpailijan markkinaosuudet ovat ainoastaan 10—15 prosenttia myynnin arvosta sekä 5—10 prosenttia myynnin määrästä laskettuna; komissio lisää, että P & G:n toimenpiteet sen hankkiessa VPS:n Camelia-tuotemerkin vaikeuttaisivat entisestään muiden yrittäjien pääsyä Saksan markkinoille, koska ne joutuisivat sijoittautumaan välittömästi näille markkinoille sen sijaan, että ne ostaisivat jo olemassaolevan yrityksen (päätöksen 184 kohta).
- 52 Komissio tuo seuraavaksi esiin, että P & G on tarjoutunut muuttamaan ilmoittamaansa yrityskeskittymähanketta VPS:n Camelia-liiketoimintaa koskevilla sitoumuksillaan (päätöksen 186 kohta).
- 53 Päätöksessä esitettyihin P & G:n sitoumuksiin sisältyivät muiden ohessa seuraavat kohdat:

”P & G tarjoaa komissiolle seuraavia sitoumuksia koskien VPS:n Camelia-tuotemerkillä naisten hygieniatuotteiden alalla harjoittamaa liiketoimintaa, joka käsittää i) Forschheimin teollisuuslaitoksen ja naisten hygieniatuotteiden valmista-

miseen käytetyt tuotantolinjat, ii) Camelia-tuotemerkin sekä iii) kaikki muutkin oikeudet ja velvoitteet, jotka liittyivät VPS:n Camelia-tuotemerkillä naisten hygienia- tuotteiden alalla harjoittamaan liiketoimintaan (jäljempänä Camelia- liiketoiminta) tai olivat tarpeen sitä varten.

1) P & G sitoutuu nimeämään mahdollisimman pian sen jälkeen, kun komissio on antanut asetuksen N:o 4064/89 soveltamisesta myönteisen päätöksensä, kuitenkin viimeistään VPS:n osakkeiden siirtämisaikakohtaan mennessä, itsenäisen *trusteen*, joka komission on hyväksyttävä, toimimaan P & G:n puolesta Camelia-liiketoiminnan päivittäisen johdon valvojana tämän toiminnan jatkuvan kannattavuuden ja markkina-arvon varmistamiseksi sekä sen takaamiseksi, että tämä liiketoiminta siirretään nopeasti ja tehokkaasti erilleen P & G:n muusta toiminnasta. *Trusteen* on samanaikaisesti nimettävä Goldman Sachs International Limited (jäljempänä Goldman Sachs) neuvottelemaan vilpittömässä mielessä ulkopuolisten ostajaehdokkaiden kanssa Camelia-liiketoiminnan myynnistä — — .

2) P & G sitoutuu antamaan *trusteelle* peruuttamattoman toimeksiannon ostajan löytämiseen Camelia-liiketoiminnalle — — määräajassa; tämän ostajan tulee olla riittävän kilpailukykyinen olemassa oleva tai mahdollinen kilpailija, joka ei ole riippuvainen P & G:stä eikä millään tavalla sidoksissa siihen ja jolla on sellaiset taloudelliset voimavarat sekä sellaista aikaisempaa kokemusta kulutustavaramarkkinoilta, että se pystyy ylläpitämään sekä kehittämään Camelia-liiketoimintaa aktiivisena ja olennaisena kilpailijana P & G:n naisten hygienia- tuotteille kyseisillä eri markkinoilla — — .

— —

8) P & G ei yhdistä VPS:n toisen luokan merkeillä eikä vähittäiskaupan ketjutuotteilla harjoittamaa liiketoimintaa omiin naisten hygienia- tuotteiden markkinointi- tai tuotantorakenteisiinsa Camelia-liiketoiminnan myynnin toteutumiseen saakka.

— —” (päättöksen 186 kohta).

54 Tämän jälkeen komissio esittää seuraavaa:

”Komissio tyytyy siihen, että P & G:n tarjous luopua Camelia-merkkisiä terveysiteitä koskevasta liiketoiminnasta estää P & G:tä saavuttamasta määräävää markkina-asemaa Saksan markkinoilla ja vahvistamasta määräävää markkina-asemaansa Espanjan markkinoilla. Yrityskeskittymän toteutumisen ja Camelia-liiketoiminnan luovutuksen jälkeen Saksan ja Espanjan markkinoiden rakenne on seuraava, kun otetaan huomioon, ettei P & G:n ole näissä oloissa määrä enää luopua VPS:n muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta (tarkat markkinaosuudet jätetty liikesalaisuuksina ilmaisematta):

	Saksa		Espanja	
	Arvo 1993 (%)	Määrä 1993 (%)	Arvo 1993 (%)	Määrä 1993 (%)
P & G	35-40	20-25	75-80	65-70
VP muut tuotemerkit	5-10	10-15	0	<1
P & G kokonaan	40-45	30-35	75-80	65-70
VP Camelia	20-25	20-25	1-5	1-5
Johnson & Johnson	10-15	5-10	1-5	<1
Kimberly-Clark	10-15	<1	—	—
Ketjutuotteet	10-15	20-25	10-15	15-20
Muut	5-10	10-15	5-10	1-5

Kuten taulukosta ilmenee, P & G kasvattaa markkinaosuuttaan Saksan markkinoilla 6,9 prosenttiyksiköllä kaiken kaikkiaan 43,2 prosenttiin (myynnin arvosta) Camelian markkinaosuuden ollessa 24,5 prosenttia ja Johnson & Johnsonin 13,4 prosenttia. P & G:n markkinaosuuden kasvu perustuu yksinomaan VPS:n toisen luokan merkkien ja vähittäiskaupan ketjutuotteiden aloilla, toisin sanoen muilla kuin korkeatasoisilla tuotemerkeillä, harjoittaman liiketoiminnan hankintaan samalla, kun P & G:n ennestään Always-tuotemerkillä harjoittaman liiketoiminnan on vastattava korkeatasoisten tuotemerkkien segmentissä kahden merkittävän toimittajan kilpailuun. Espanjassa P & G:n markkinaosuus ei nouse edes 0,1 prosenttiyksiköllä. Tämän vuoksi komissio on katsonut, että ne P & G:n antamat sitoumukset, jotka koskevat VPS:n naisten hygieniatuotteiden alalla Camelia-

-tuotemerkillä harjoittamaa liiketoimintaa, ovat riittäviä estämään määräävän markkina-aseman syntymisen tai vahvistumisen Saksan ja Espanjan markkinoilla tai muuallakin Euroopan talousalueella” (päätöksen 187 kohta).

Päätöksessä hyväksytyt toimenpiteet

- 55 P & G ilmoitti komissiolle 5.7.1994 päivätyllä kirjeellään, että VPS:n Camelia-liiketoiminnan luovutuksesta oli käyty neuvotteluja Kimberly-Clarkin kanssa ja että luovutuksen oli sovittu tapahtuvan samaan aikaan kuin VPS:n omaisuuden myynti P & G:lle oli lopullisesti saatettu päätökseen tai heti sen jälkeen.
- 56 Komissio ilmoitti 20.7.1994 virallisella lehdistötiedonannolla, että VPS:n myynti P & G:lle oli saatettu päätökseen 16.7.1994, että samanaikaisesti VPS:n kaikki naisten hygieniatuotteisiin liittyvät liiketoiminnat, muiden ohessa Camelia-liiketoiminnat, oli siirretty Kimberly-Clarkille ja että VPS:n vauvanvaippojen alalla harjoittama liiketoiminta oli myyty Wirths-konsernille.
- 57 Väliintulija P & G:n lausumien mukaan Camelia- ja Tampona-tuotemerkit sekä vähittäiskaupan ketjutuotteiden valmistustoiminta oli myyty Kimberly-Clarkille ja Blümia-tuotemerkkiin liittyvä liiketoiminta myönnetty lisenssillä tälle yritykselle 16.7.1994. VPS:n Femina-tuotemerkin osalta komissio ja väliintulija esittävät saksalaisen vähittäiskauppaketjun Rewen hankkineen tämän merkin.

Asian käsittelyn vaiheet ja asianosaisten sekä väliintulijan vaatimukset

- 58 Näissä olosuhteissa Kaysersberg nosti nyt esillä olevan kanteen Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 19.9.1994 jättämälläan kannekirjelmällä.

- 59 P & G jätti yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 8.1.1995 väliintulohakemuksen, jossa se pyysi saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen komission vaatimuksia sekä vaati yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 35 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaista lupaa käyttää oikeudenkäyntikielenä englannin kieltä sekä asian kirjallisessa että suullisessa käsittelyssä.
- 60 Kantaja vaati yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 1.2.1995 jättämällään kirjeellä tiettyjen asiakirjoihin sisältyvien tietojen käsittelyä luottamuksellisina siinä tapauksessa, että väliintulohakemukseen suostuttaisiin.
- 61 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun ensimmäisen jaoston puheenjohtaja hyväksyi 19.5.1995 antamallaan määräyksellä P & G:n väliintulijaksi ja määräsi kantajan vaatimuksesta useampia asiakirja-aineistoon sisältyviä asiakirjoja käsiteltäviksi luottamuksellisina.
- 62 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi 16.8.1995 antamallaan määräyksellä (Kok. 1995, s. II-2249) P & G:n esittämän oikeudenkäyntikiielestä poikkeamista koskeneen hakemuksen kirjallista käsittelyä koskevalta osalta, mutta antoi P & G:lle luvan käyttää oikeudenkäyntikielenä englannin kieltä asian suullisessa käsittelyssä.
- 63 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ilman edeltäviä asian selvittämistoimia. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimenpiteenä komissiota kuitenkin kehoitettiin 24.1.1997 vastaamaan tiettyihin kirjallisiin kysymyksiin sekä toimittamaan tietyistä asiakirjoista versiot, joita ei ollut tarpeen käsitellä luottamuksellisina. Komissio vastasi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin kysymyksiin 19.2.1997 ja liitti vastaukseensa pyydyt asiakirjat.

- 64 Asianosaisten ja väliintulijan lausumat sekä vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin suullisiin kysymyksiin kuultiin 23.4.1997 pidetyssä istunnossa.
- 65 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- kumooa komission 21.6.1994 tekemän päätöksen;
  - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 66 Vastaaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- hylkää kanteen;
  - velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 67 Väliintulija vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- ryhtymättä käsittelemään itse pääasiaa jättää kanteen tutkimatta sillä perusteella, ettei kantaja ole osoittanut olevansa asiassa oikeussuojan tarpeessa;
  - hylkää kanteen perusteettomana;
  - velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, väliintulijalle aiheutuneet kulut mukaan lukien.

68 Kantaja vaatii väliintulokirjelmän johdosta esittämässään huomautuksissa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

- hylkää kaikki vastaajan asiassa esittämät vastaperusteet;
- velvoittaa väliintulijan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Tutkittavaksi ottaminen

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteluista

69 Kantaja esittää kannekirjelmässään olevansa EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan neljännen kohdan nojalla oikeutettu vaatimaan päätöksen kumoamista. Kantaja vetoaa ensiksikin aktiiviseen osallistumiseensa päätöksen tekemistä edeltäneeseen menettelyyn. Sen mielestä päätös koskee sitä lisäksi suoraan ja erikseen merkittävänä liiketoiminnan harjoittajana Ranskassa ja Belgiassa naisten hygienia-, pehmopaperi- ja lasten hygieniatuotteiden alalla siten, että yrityskeskittymän toteutuminen on omiaan suuresti rajoittamaan Saksan markkinoille pääsyä erityisesti terveyssidemarkkinoiden osalta. Kysymyshän on kantajan mukaan jo ennestään suljetuista markkinoista, joille se oli yrittänyt sijoittautua tässä onnistumatta, huolimatta keskeytymättömistä markkinointi-investoinneistaan ja tuotantopaikkansa läheisyydestä. Kantaja katsoo lopuksi menettäneensä päätöksen vuoksi tilaisuuden asettua Camelia-liiketoiminnan ostajaehdokkaaksi, koska päätöksessä annettiin P & G:lle mahdollisuus luovuttaa tämä liiketoiminta Kimberly-Clarkille ehdoilla, jotka eivät olleet yleisesti tiedossa.

70 Komissio ei ole esittänyt huomautuksia kanteen tutkittavaksi ottamisesta.

71 Väliintulija P & G katsoo, että kumoamiskanne on jätettävä tutkimatta. Vaikka P & G myöntääkin, ettei komissio ole asettanut kyseenalaiseksi esillä olevan kanteen

tutkimista ja ettei sillä väliintulijana ole oikeutta esittää oikeudenkäyntiväitteitä, se huomauttaa yhteisöjen tuomioistuimen jo ottaneen eräässä tällaisessa asiassa viran puolesta tutkittavakseen prosessinedellytysten olemassaolon (asia C-225/91, Matra v. komissio, tuomio 15.6.1993, Kok. 1993, s. I-3203, 13 kohta).

- 72 Esillä olevassa asiassa päätöksellä ei P & G:n mukaan ollut voinut olla mitään sellaista merkityksellistä vaikutusta kantajan kilpailuasemaan, että päätöksen voitaisiin tämän johdosta katsoa koskeneen kantajaa perustamissopimuksen 173 artiklassa tarkoitettussa mielessä suoraan ja erikseen (yhdistetyt asiat 10/68 ja 18/68, Eridania ym. v. komissio, tuomio 10.12.1969, Kok. 1969, s. 459). Väliintulija korostaa tältä osin, ettei se ole lainkaan kasvattanut markkinaosuuttaan naisten hygienia-tuotteiden alalla, koska se on samanaikaisesti VPS:n hankinnan kanssa luopunut ei ainoastaan Camelia-liiketoiminnasta päätöksessä edellytetyin tavoin, vaan myös muusta VPS:n tämän alan liiketoiminnasta. Väliintulija huomauttaa myös, että se ei ole hankkinut itselleen osaakaan VPS:n liiketoiminnasta vauvanvaippojen markkinoilla. WC-paperin ja talouspaperin osalta hankitut markkinaosuudet olivat P & G:n mielestä merkityksettä.
- 73 P & G:n mukaan kantaja ei myöskään ollut menettänyt mahdollisuutta hankkia Camelia-liiketoimintaa, eikä kantaja sitä paitsi milloinkaan ollut ilmaissutkaan tällaista aikomusta P & G:n esittämästä luovutussitoumuksesta huolimatta.
- 74 P & G tuo lopuksi esiin, ettei kantajalla ollut minkäänlaista oikeussuojan tarvetta asiassa, koska päätöksen mahdollisesta kumoamisesta ei seuraisi sille mitään korvausta eikä erityisesti oikeutta Camelia-liiketoiminnan hankkimiseen. Komissio oli P & G:n mielestä lisäksi ottanut erittäin tarkoin huomioon kantajan hallinnollisessa menettelyssä esittämät huomautukset.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 75 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että vastaaja ei ole vaatinut kanteen tutkimatta jättämistä, vaan on tyytynyt vaatimaan kanteen hylkäämistä. Onkin huomattava, että yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 37 artiklan neljännen kohdan mukaan, jota sovelletaan mainitun perussäännön 46 artiklan ensimmäisen kohdan nojalla oikeudenkäyntiin yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, väliintulokirjelmässä saadaan esittää vain jonkun asianosaisen vaatimuksia tukevia vaatimuksia. Lisäksi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 116 artiklan 3 kohdan mukaan väliintulijan on hyväksyttävä asia sellaisena kuin se on väliintulohetkellä.
- 76 Tästä seuraa, että väliintulijalla ei ole oikeutta esittää oikeudenkäyntiväitettä, eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin näin ollen ole velvollinen tutkimaan väliintulijan kyseisen väitteensä tueksi esittämiä perusteita (asia C-313/90, CIRFS ym. v. komissio, tuomio 24.3.1993, Kok. 1993, s. I-1125, 20—22 kohta; em. asia *Matra v. komissio*, tuomion 12 kohta; asia T-266/94, *Skibsværftsforeningen ym. v. komissio*, tuomio 22.10.1996, Kok. 1996, s. II-1399, 39 kohta ja asia T-19/92, *Leclerc v. komissio*, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-1851, 50 kohta).
- 77 Nyt esillä olevissa olosuhteissa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei ole syytä ottaa viran puolesta tutkittavaksi kysymyksessä olevan kanteen prosessinedellytysten olemassaoloa.

Pääasia

- 78 Kanteensa tueksi kantaja vetoaa viiteen erilaisten olennaisten menettelymääräysten rikkomiseen liittyvään kanneperusteeseen sekä kuudentena kanneperusteenaan päätöksenteossa tapahtuneisiin ilmeisiin arviointivirheisiin.

79 Ensimmäinen kanneperuste liittyy keskittymiä käsittelevän neuvoa-antavan komitean todellisen ja asianmukaisen kuulemisen laiminlyöntiin ja asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 5 ja 6 kohdan rikkomiseen tällä tavoin. Toinen kanneperuste kohdistuu asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan rikkomiseen, kun kantajalle ei ollut varattu tilaisuutta esittää huomautuksiaan P & G:n sitoumusten sisällöstä. Kolmantena kanneperusteenaan kantaja arvostelee komissiota siitä, että se on hyväksynyt sille tehtyyn ilmoitukseen olennaisen muutoksen ja että se on tällä tavoin rikkonut asetuksen N:o 4064/89 6 ja 8 artiklan sekä asetuksen N:o 2367/90 I jakson säännöksiä. Neljäs kanneperuste koskee yhteisön oikeuden yleisten periaatteiden loukkaamista ja asetuksen N:o 4064/89 sekä asetuksen N:o 2367/90 säännösten rikkomista siltä osin kuin komissio ei ole noudattanut riittäviä ja kohtuullisia määräaikoja ennen päätöksensä tekemistä. Viides kanneperuste nojautuu päätöksen perustelujen puutteellisuuteen ja EY:n perustamissopimuksen 190 artiklan rikkomiseen tällä tavoin. Lopuksi kuudennessa kanneperusteessa on kysymys asetuksen N:o 4064/89 2 ja 8 artiklan rikkomisesta, kun komission esitetään arvioineen päätöksenteossaan ilmeisen virheellisesti yrityskeskittymän vaikutuksia useilla markkinoilla.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee neuvoa-antavan komitean todellisen ja asianmukaisen kuulemisen laiminlyöntiä

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteluista

80 Kantaja väittää, että neuvoa-antavan komitean kuulemista ei ole toimitettu asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 5 ja 6 kohdan vaatimusten mukaisesti. Neuvoa-antavalla komitealla ei kantajan mukaan ole ollut käytettävissään riittävästi aikaa P & G:n Camelia-liiketoiminnan luovuttamista koskevien sitoumusten tutkimiseen eikä todellisen ja asianmukaisen lausunnon antamiseen yrityskeskittymästä. Komission 15.6.1994 koolle kutsuma neuvoa-antava komitea on nimittäin kokoonnutunut 20.6.1994 eli alle 14 päivän kuluttua kokouskutsun lähettämisestä ja siten vastoin edellä mainitun 19 artiklan 5 kohdan säännöstä. Komissio ei olekaan kantajan mielestä osoittanut, että se olisi esillä olevassa tapauksessa poikkeuksellisista syistä lyhentänyt kokouksen koolle kutsumiselle asetettua määräaikaa välttääkseen vaaran siitä, että P & G:lle aiheutuu vakavaa haittaa.

- 81 Neuvoa-antavalle komitealle sen kokousta varten välitetyt perustiedot eivät sitä paitsi kantajan mukaan ole olleet riittäviä tarkan ja luotettavan kuvan saamiseksi yrityskeskittymähankkeesta. Komitea onkin näin ollen toisaalta antanut lausuntonsa tuntematta VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan todellista merkittävyyttä, sillä tämän liiketoiminnan luovutusta koskenut alkuperäinen sitoumus sisältyi edelleen P & G:n 15.6.1994 ehdottamiin sitoumuksiin, jotka on toimitettu komitean tutkittaviksi. Toisaalta 15.6.1994 päivättyihin ehdotuksiin sisältyneitä Camelia-liiketoiminnan luovutusta koskeneita ehtoja on kantajan mielestä olennaisesti muutettu komitean kokouksen jälkeen: vaikka P & G:n oli alun perin määrä luovuttaa tämä liiketoiminta itse valitsemalleen ulkopuoliselle yritykselle, lopulliset sitoumukset ovat osoittautuneet rajoittavammiksi.
- 82 Komissio painottaa, että oikeuskäytännön mukaan 14 päivän säännön noudattamatta jättäminen ei sinänsä yksinomaan riitä perusteeksi asetuksen N:o 4064/89 nojalla tehdyn päätöksen lainvastaisuudelle silloin, kun kokouskutsu on lähetetty olosuhteissa, joissa komitealla on ollut tilaisuus antaa lausuntonsa täysin tietoisena asian tosiasiapohjasta (asia T-69/89, RTE v. komissio, tuomio 10.7.1991, Kok. 1991, s. II-485). Keskittymien yhteydessä on lisäksi syytä ottaa huomioon asetuksen N:o 4064/89 yleiselle järjestelmälle luonteenomainen määräaikojen lyhyys (asia T-83/92, Zunis Holding ym. v. komissio, tuomio 28.10.1993, Kok. 1993, s. II-1169, 38 kohta). Tältä osin komissio korostaa, että se voi asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 5 kohdan viimeisen virkkeen nojalla poikkeustapauksessa lyhentää 14 päivän määräaikaa välttääkseen vakavan haitan aiheutumisen yhdelle tai useammalle keskittymään osallistuvalla yritykselle. Vetoamatta siihen, että P & G:lle olisi aiheutunut vakavan haitan vaara, komissio kuitenkin tähdentää, että sillä oli aihetta pelätä VPS:n tilanteen heikkenevän, jollei asiassa tehtäisi nopeasti päätöstä.
- 83 Komissio katsoo joka tapauksessa, että neuvoa-antavalle komitealle varattu aika P & G:n 15.6.1994 tekemien, lopulta Camelia-liiketoiminnasta luopumista tarkoittaneiden sitoumusehdotusten tutkimiseen on esillä olevan asian olosuhteisiin nähden ollut riittävä, jotta komitealla on ollut tilaisuus antaa lausuntonsa täysin tietoisena asian tosiasiapohjasta. Komissio huomauttaa, että kansalliset viranomaiset ovat jatkuvasti suoraan osallistuneet menettelyyn asiassa, muun ohessa saamalla tiedokseen asiakirja-aineiston keskeiset osat ja osallistumalla kahteen viralliseen kuulemistilaisuuteen, ja että komitea oli jo kokoontunut ensimmäisen kerran 27.5.1994.
- 84 Lisäksi komissio väittää, että P & G:n lopullisen sitoumuksen sisältö, jonka mukaan se ei hanki Camelia-liiketoimintaa, ei sitä paitsi olennaisesti eronnut

15.6.1994 päivätyistä ja neuvoa-antavalle komitealle tiedoksiannetuista ehdotuksista. Komitean lausunnon jälkeen oli vain tiukennettu sitoumuksen täytäntöönpanon ehtoja. P & G:n alkuperäisen sitoumuksen olla hankkimatta muuta kuin Camelia-liiketoimintaa osalta komissio korostaa, että tämä sitoumus oli edelleen voimassa neuvoa-antavan komitean kokouksen ajankohtana ja että vaikka komitean vähemmistö olikin katsonut, että P & G:n tulisi luovuttaa ulkopuolisille myös nämä liiketoiminnat, komissio oli päättänyt komitean enemmistön kannan mukaisesti olla vaatimatta P & G:ltä tällaisia toimenpiteitä.

- 85 Väliintulija korostaa, että sen 15.6.1994 tekemien ehdotusten viimeiset muutokset, jotka se on hyväksynyt komitean kokouksen jälkeen, ovat pääasialliselta luonteeltaan menettelyllisiä; komissio on toteuttanut ne ottaakseen huomioon kansallisten viranomaisten ja ulkopuolisten asiassa esittämät huomautukset. Komissio on väliintulijan mielestä siten kokonaisuudessaan noudattanut neuvoa-antavan komitean esittämiä käsityksiä, vaikka komissio ei olekaan sidottu komitean lausuntoon. Väliintulija sitä paitsi painottaa, että neuvoa-antavassa komiteassa ei ole esitetty ainoatakaan vastaväitettä sen kokouksen koollekutsumista koskevan määräajan laillisuuden suhteen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 86 On syytä aluksi huomauttaa, että asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 3 kohdan mukaan keskittymiä käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa on kuultava ennen päätöksen tekemistä muun muassa kyseisen asetuksen 8 artiklan 2 kohtaa soveltaen. Saman asetuksen 19 artiklan 5 kohdan mukaan komitean kokousta ei saa pitää ennen kuin kokouskutsun lähettämisestä on kulunut 14 päivää, mutta komissio voi poikkeustapauksissa lyhentää määräaika sopivasti välttääkseen vakavan haitan aiheutumisen yhdelle tai useammalle keskittymään osallistuvalla yrityksellä. Asetuksen 19 artiklan 6 kohdassa säädetään lisäksi, että ”komission on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon komitean lausunto”.

87 Nyt esillä olevassa asiassa on kiistatonta, että 20.6.1994 pidettyä neuvoa-antavan komitean toista kokousta koolle kutsuttaessa ei ole noudatettu asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 5 kohdassa asetettua 14 päivän määräaikaa. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa lisäksi, että vaikka komissio muistuttaakin huolestumisestaan VPS:n tilanteen mahdollisesta heikkenemisestä, jollei asiassa tehdä nopeasti päätöstä, se ei väitäkään lyhentäneensä neuvoa-antavan komitean kokouksen koolle kutsumiselle säädettyä määräaikaa välttääkseen vakavan haitan aiheutumisen tälle yritykselle tai P & G:lle. Tältä osin kantajan huomautuksista, joita ei ole kiistetty, sitä paitsi ilmenee, että kumpikaan näistä kahdesta yrityksestä ei ole hallinnollisen menettelyn kuluessa vaatinut komissiolta asetuksen 7 artiklan 4 kohdan soveltamista; tämän säännöksen nojalla komissio voi myöntää poikkeuksellisesti luvan sellaisen yrityskeskittymän toteuttamiselle, jota koskeva hallinnollinen menettely on vielä kesken, nimenomaan estääkseen vakavan vahingon aiheutumisen yhdelle tai useammalle keskittymään osallistuvalla yritykselle.

88 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin katsoo, että neuvoa-antavan komitean kokouksen koolle kutsumiselle säädetyn määräajan noudattamatta jättäminen ei sinänsä yksinomaan riitä perusteeksi komission lopullisen päätöksen lainvastaisuudelle silloinkaan, kun olosuhteet eivät ole siten poikkeukselliset, että olisi olemassa asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua vakavan haitan aiheutumisen vaara. On nimittäin huomattava, että mainittu 14 päivän määräaikavaatimus on menettelysääntönä pelkästään sisäinen, kuten 6 päivänä helmikuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 (perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204; jäljempänä asetus N:o 17) 10 artiklan 5 kohdassa kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevän neuvoa-antavan komitean koolle kutsumiselle asetettu määräaikakin; tässä säännöksessä edellytetään samoin, että komitean kuuleminen ”tapahtuu — — kokouksessa, jota ei saa pitää ennen kuin kokouskutsun lähettämisestä on kulunut 14 päivää”. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tällaisen säännönkään noudattamatta jättäminen ei riitä perusteeksi komission lopullisen päätöksen lainvastaisuudelle, jollei tämä laiminlyönti ole luonteeltaan riittävän olennainen ja jollei se ole vaikuttanut haitallisesti tähän menettelyvirheeseen vetoavan asianosaisen oikeudelliseen ja tosiasialliseen asemaan (em. asia RTE v. komissio, tuomion 27 kohta). Näin ei voi olla silloin, kun neuvoa-antavalla komitealla itse asiassa on ollut käytettävissään riittävästi aikaa asian merkittäviin piirteisiin tutustumiseen ja kun se on voinut antaa lausuntonsa täysin tietoisena kaikista asiaan liittyvistä seikoista, toisin sanoen erehtymättä miltään olennaisilta kohdilta epä-tarkkkuuksien tai puutteiden vuoksi. Tällaisessa tilanteessa kokouksen koolle kutsumiselle asetettua määräajan noudattamatta jättämisellä ei nimittäin voi olla mitään vaikutusta lausunnotmenettelyn tulokseen eikä siten myöskään lopullisen päätöksen sisältöön.

- 89 Tässä tapauksessa on aluksi huomattava, että neuvoa-antava komitea ei ole itse vastustanut kokoontumistaan komission määräämänä päivänä, vaikka kokous on ajoittunutkin lähemmäksi kuin 14 päivän päähän kokouksen koolle kutumisesta.
- 90 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä neuvoa-antavan komitean lausunnosta ilmenee nimenomaisesti, että komitealla on ollut mahdollisuus sille myönnetyn määräajan lyhydestä huolimatta täysin tietoisena asian tosiasiapohjasta lausua mielipiteensä P & G:n ehdottamista sitoumuksista ja siten myös komission ehdotuksesta päätökseksi asiassa. On nimittäin syytä korostaa, että vaikka komitea onkin ilmoittanut olevansa samaa mieltä komission kanssa siitä, että Camelia-liiketoiminnan luovuttamista ulkopuolisille koskevat sitoumukset olivat riittävät takaamaan sen, että ehdotettu yrityskeskittymä soveltuu yhteismarkkinoille ja on ETA-sopimuksen mukainen, komitea on samalla esittänyt lausunnossaan, että tiettyjä ehtoja oli selvennettävä ja todellisuudessa sovellettava; nämä ehdot koskivat *trusteen* nimicämistä, lyhyen määräajan asettamista luovutuksen toteuttamiselle, ostajachdokkaille asetettavia vaatimuksia, Camelia-liiketoiminnan johdon riippumattomuutta luovutuksen toteutumiseen saakka ja, lopuksi, komissiolle varattavaa mahdollisuutta tutkia ostajachdokkaiden ominaisuudet sekä valvoa sitoumusten soveltamista (ks. edellä 39 kohta). Neuvoa-antavalla komitealla näyttää siten kokouksensa koolle kutumiselle asetetun määräajan noudattamatta jättämisestä huolimatta silti olleen riittävästi aikaa täsmällisten suositusten muotoilemiseen niiksi edellytyksiksi, joiden täytyessä VPS:n Camelia-liiketoiminnan ehdotettu luovutus olisi sen mukaan toteutettava.
- 91 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa lisäksi, että komitean edellä mainitut suositukset Camelia-liiketoiminnan luovutukselle asetettavista ehdoista ovat pääosiltaan kokonaisuudessaan tulleet sisällytetyiksi komitean kokouksen jälkeen valmisteltuun sitoumusten lopulliseen versioon. Päätöksen perustelujen 186 kohdassa kuvatuissa lopullisessa muodossaan olevissa sitoumuksissa määrätään erityisesti, että VPS:n hankinta-ajankohtaan mennessä P & G:n on nimettävä ja komission hyväksyttävä *trustee* sen varmistamiseksi, että Camelia-liiketoiminta luovutetaan kilpailukykyiselle ostajalle ja lisäksi että tämän ostajan on pystyttävä kehittämään Camelia-liiketoimintaa siten, että siitä muodostuu kilpailija ”P & G:n naisten hygieniatuotteille kyseisillä eri markkinoilla” (ks. edellä 53 kohta). Tältä osin kantajan perustelut, joiden mukaan Camelia-liiketoiminnan luovuttamisen ehtoja on täten olennaisesti muutettu rajoittavampaan suuntaan komitean kokouksen jälkeen, eivät riitä osoittamaan, että komitea olisi erehtynyt jonkin olennaisen seikan osalta. Koska nämä muutokset on toteutettu nimenomaan

neuvoa-antavan komitean suositusten pohjalta, P & G:n tämän liiketoiminnan luovuttamista koskevan sitoumuksen täytäntöönpanoa koskevien ehtojen tiukentamista silmällä pitäen, tällä tavoin tehdyt muutokset eivät mitenkään voi osoittaa, ettei komitea olisi täysin tietoisena asian tosiasiapohjasta voinut lausua asiasta, vaan ne päinvastoin osoittavat, että komissio on asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 6 kohdan määräysten mukaisesti mahdollisuuksien mukaan ottanut huomioon — komitean lausunnon.

- 92 Siltä osin kuin kantaja on esittänyt, että neuvoa-antava komitea ei ole voinut arvioida muun kuin Camelia-liiketoiminnan todellista merkittävyyttä sen johdosta, että sille sen kokouskutsun mukana toimitetut P & G:n 15.6.1994 päivätyt ehdotukset sitoumuksiksi eivät nimenomaisesti sisältäneet selvitystä siitä, että alkuperäisestä tätä toimintaa koskeneesta sitoumuksesta oli luovuttu, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei tätä kantaa mitenkään voida hyväksyä.
- 93 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tosin huomauttaa, ettei niihin sitoumuksia koskeviin ehdotuksiin, jotka P & G antoi tiedoksi neuvoa-antavalle komitealle, sisältynyt nimenomaisia määräyksiä VPS:n muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta ja että P & G ilmoitti komissiolle vasta 16.6.1994 päivätyllä kirjeellään, toisin sanoen neuvoa-antavan komitean kokouksen koolle kutsumisen jälkeen, että se aikoi säilyttää itsellään nämä liiketoiminnat.
- 94 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin toteaa ensiksikin, ettei se seikka, että neuvoa-antavalle komitealle 15.6.1994 tiedoksi annettuihin P & G:n ehdotuksiin sitoumuksiksi ei sisältynyt lausekkeita VPS:n muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta, eikä myöskään se seikka, että P & G on nimenomaisesti ilmoittanut komissiolle aikomuksestaan säilyttää itsellään nämä liiketoiminnat vasta neuvoa-antavan komitean kokouksen koolle kutsumisen jälkeen, ole estänyt komiteaa ottamasta kantaa myös kysymykseen, olisiko P & G velvoitettava luovuttamaan myös muu kuin Camelia-liiketoiminta ulkopuolisille. Tätä tulkintaa tukee se seikka, että neuvoa-antavan komitean lausunnon mukaan komitean vähemmistö olikin katsonut heti kokouksen jälkeen, että ”Procter & Gamble tulisi velvoittaa luovuttamaan ulkopuolisille myös VPS Schickedanzin toisen luokan

tuotemerkeillä ja vähittäiskaupan ketjutuotteilla kuukautissuojatuotteiden alalla harjoittama liiketoiminta” (ks. edellä 39 kohta; neuvoa-antavan komitean lausunnon 11 kohta). Tästä seuraa, kuten ilmenee komission huomautuksista, joita ei ole kiistetty, että neuvoa-antava komitea on joka tapauksessa ollut tietoinen P & G:n aikomuksista muun kuin Camelia-liiketoiminnan suhteen kokouksensa alkaessa.

- 95 Toiseksi asiakirjoista ei ilmene mitään sellaista, jonka johdosta olisi asetettava kyseenalaiseksi, että neuvoa-antavalla komitealla on ollut käytettävissään kaikki sen harkinnan perustaksi tarpeellinen aineisto, jotta se voi arvioida VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan merkittävyyttä. Näyttää päinvastoin siltä, että jäsenvaltioiden viranomaiset ovat jatkuvasti suoraan osallistuneet yrityskeskittymän tutkimismenettelyyn ja että niiden edustajat neuvoa-antavassa komiteassa olivat siten sen toisessa kokouksessa selvillä kaikista asiakirja-aineistoon sisältyvistä merkityksellisistä seikoista, erityisesti tämän liiketoiminnan markkinaosuudesta. Tällainen osallistuminen käy nimittäin ilmi paitsi siitä, että komitealle on toimitettu asetuksen N:o 4064/89 19 artiklan 1 kohdan mukaisesti ilmoitus sekä jäljennökset menettelyn kannalta tärkeimmistä asiakirjoista, myös siitä, että asiakirja-aineiston mukaan jäsenvaltioiden edustajat ovat tässä tapauksessa osallistuneet komission 25.—26.4.1994 ja 6.5.1994 järjestämiin virallisiin kuulemistilaisuuksiin, joissa ilmoitetun yrityskeskittymän osapuolilla ja ulkopuolisilla on ollut tilaisuus tulla kuulluiksi, sekä kokoontuneet ensi kertaa neuvoa-antavana komiteana 27.5.1994 esittääkseen kantansa komission ensimmäisestä päätösluonnoksesta. Vaikka komitea silloin antoi lausuntonsa keskittymän kieltämistä koskevan päätösluonnoksen perusteella, alun perin ilmoitetun yrityskeskittymähankkeen hyväksyttävyyttä harkittaessa tutkittiin kuitenkin välttämättä myös P & G:n tuolloin ehdottaman, VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan luovuttamista ulkopuolisille tarkoittaneen sitoumuksen laajuutta, ja tässä yhteydessä arvioitiin tämän liiketoiminnan merkityksellisyyttä kysymyksessä olevilla markkinoilla.
- 96 Tämän johdosta ja koska ei ole väitettykään, että neuvoa-antavalle komitealle ei olisi annettu tiedoksi jotakin olennaista uutta seikkaa muun kuin Camelia-liiketoiminnan merkittävyydestä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että neuvoa-antava komitea on voinut antaa lausuntonsa täysin tietoisena asian tosiasiapohjasta myös siltä osin kuin on kysymys tästä liiketoiminnasta luopumisesta.
- 97 Tästä seuraa, että ensimmäinen kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

Toinen kanneperuste, joka koskee ulkopuolisten P & G:n sitoumuksista kuulemisen laiminlyöntiä

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteluista

- 98 Kantaja väittää, että sellaisten kilpailevien yritysten, joita asia on koskenut, kuuleminen on laiminlyöty ja tällä tavoin rikottu asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 1, 3 sekä 4 kohdan säännöksiä. Viitaten yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 85/76, Hoffmann-La Roche vastaan komissio, 13.2.1979 antamaan tuomioon (Kok. 1979, s. 461) kantaja esittää, että sille ei ole annettu asianmukaista tilaisuutta esittää huomautuksiaan P & G:n ehdottamista sitoumuksista, koska komissio on toisaalta edellyttänyt sen esittävän huomautuksensa P & G:n ehdotuksista ainoastaan kahden arkipäivän pituisessa määräajassa ja toisaalta koska komissio ei ole antanut ennakkolta tiedoksi kantajalle P & G:n sitoumusten lopullista versiota huolimatta näihin ehdotuksiin sittemmin tehdyistä muutoksista. Tämän johdosta kantaja ei mielestään ole voinut tuoda esiin kantaansa asetelmasta, jossa P & G olisi hankkinut määräysvaltaansa VPS:n muut kuin Camelia-liiketoiminnat, sillä keskittymähankkeen ulkopuolisille 15.6.1994 tiedoksi annetut P & G:n ehdotukset sitoumuksiksi eivät ole olleet tulkittavissa siten, että alkuperäinen muun kuin Camelia-liiketoiminnan luovuttamista ulkopuolisille koskeva sitoumus olisi peruutettu.
- 99 Kantaja kiistää komission väitteen, jonka mukaan ulkopuolisilla yrityksillä olisi oikeus vedota ainoastaan asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohtaan. Kantajan mukaan oikeuskäytännöllä, johon komissio vetoaa kantansa tueksi ja joka koskee ulkopuolisten menettelyllisiä oikeuksia asetusta N:o 17 sovellettaessa, ei ole merkitystä tässä asiassa, koska siinä noudatettu päättelytapa ei ole siirrettävissä koskemaan asetuksen N:o 4064/89 soveltamista ja koska mainittujen asioiden tosiasiape-
rusta poikkesi nyt esillä olevasta asiasta.
- 100 Vaikka asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 1, 2 ja 3 kohdassa tarkoitettuja yrityksiä kohdeltaisiinkin eri tavoin, kantajan mielestä sanotun asetuksen 18 artiklan 4 kohdassa joka tapauksessa edellytetään komission kuulevan sitä hyvissä ajoin ja koko selvitysaineiston pohjalta. Ulkopuolisilla yrityksillä nimittäin on oikeus osallistua hallinnolliseen menettelyyn puolustaakseen oikeutettuja etujaan (asia T-17/93,

Matra Hachette v. komissio, tuomio 15.7.1994, Kok. 1994, s. II-595). Kilpailijoiden oikeuteen ottaa osaa menettelyyn olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota juuri yrityskeskittymien valvonnassa niiden vaikeuksien vuoksi, joita aiheutuu yritettäessä jälkikäteen palauttaa keskittymää edeltänyt tilanne. Valitusmenettelyn puuttumisesta aiheutuva ulkopuolisten oikeuksien rajoittuminen on kantajan mukaan lisäksi kompensoitava siten, että niille annetaan mahdollisuus saada tiedokseen kaikki yrityskeskittymän osapuolten menettelyn kuluessa antamat sitoumukset. Lisäksi kantaja väittää, että asetusta N:o 17 sovellettaessa valittajille tiedotetaan valituksessa tarkoitettujen yritysten antamien sitoumusten sisällöstä, eikä komissio anna asiassa lopullista päätöstään ennen kuin se on vastaanottanut valittajien huomautukset näiltä osin (yhdistetyt asiat 142/84 ja 156/84, BAT ja Reynolds v. komissio, tuomio 17.11.1987, Kok. 1987, s. 4487).

101 Komission mukaan asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 1, 2 ja 3 kohdassa ei tarkoiteta muita kuin yrityskeskittymään osallistuvia yrityksiä, tässä tapauksessa P & G:tä, GGS:ää ja VPS:ää, eikä keskittymän ulkopuolisia yrityksiä kuten kantajaa, jolla näin ollen on mahdollisuus vedota ainoastaan tämän artiklan 4 kohtaan (asia T-3/93, Air France v. komissio, tuomio 24.3.1994, Kok. 1994, s. II-121, 81 kohta; jäljempänä asia Dan Air). Yhteisöjen tuomioistuin ja yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ovat sitä paitsi useaan kertaan korostaneet eroa asianomaisten yritysten oikeuden tulla kuulluiksi ja ulkopuolisten yritysten oikeuksien välillä kilpailun alalla annetuissa eri menettelyllisissä säädöksissä (asia 43/85, Ancides v. komissio, tuomio 9.7.1987, Kok. 1987, s. 3131; em. yhdistetyt asiat BAT ja Reynolds v. komissio ja em. asia Matra Hachette v. komissio). Sen perusteen suhteen, ettei yrityskeskittymien valvontamenettelyä mitenkään voida verrata perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklojen soveltamiseen, komissio huomauttaa, että sen toisaalta perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan sekä 92—94 artiklan nojalla ja toisaalta asetuksen N:o 4064/89 nojalla harjoittamalla valvonnalla pyritään yhdessä takaamaan vääristymättömät kilpailuolosuhteet yhteismarkkinoilla. Väitteeseen, jonka mukaan yrityskeskittymien valvonnassa ei ole valitusmenettelyä, komissio vastaa, että kysymyksessä on yhteisön lainsäätäjän valinta ja että joka tapauksessa asetuksen N:o 4064/89 4 artiklan 1 ja 3 kohdassa veloitetaan yhteisönlajuiseen keskittymään osallistuvat yritykset ilmoittamaan siitä ja komissio julkaisemaan tieto ilmoituksesta *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä*.

- 102 Tässä tapauksessa komissio katsoo ensiksikin, että se ei ole rikkonut asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohtaa myöntäessään Kaysersbergille ainoastaan kahden arkipäivän pituisen määräajan P & G:n ehdottamien sitoumusten tutkimiseen. Komissio väittää, että kun otetaan huomioon kantajan osallistuminen koko menettelyyn, kantaja tiesi Camelia-liiketoiminnan jälleenmyynnin muodostavan pääasiallisen esteen keskittymän toteuttamisen hyväksymiselle, eikä se voinut yllättyä P & G:n ehdotuksista sitoumuksiksi. Se seikka, että kantaja on toimittanut komissiolle huomautuksensa jo 17.6.1994, 20.6. sijasta, osoittaa sen voineen asianmukaisesti esittää kantansa.
- 103 Komissio on toiseksi sitä mieltä, ettei se ole loukannut kantajan menettelyllisiä oikeuksia, kun se ei ole antanut tälle tiedoksi P & G:n sitoumusten lopullista versiota huomautusten esittämistä varten. Komission mukaan ulkopuolisilla, päinvastoin kuin asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla yrityksillä, ei ensiksikään ole oikeutta tulla kuulluiksi kaikissa yrityskeskittymän tutkimista koskevan menettelyn vaiheissa. P & G:n lopullisissa sitoumuksissa oli sitä paitsi laajalti otettu huomioon ulkopuolisten ja erityisesti kantajan huomautukset, koska toisaalta Camelia-liiketoiminnan luovuttamista koskevia menettelyllisiä vaatimuksia oli tiukennettu ja toisaalta ulkopuoliset yritykset olivat koko menettelyn ajan painottaneet P & G:n alkuperäisen, VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan luovuttamista koskeneen sitoumuksen merkityksettömyyttä. Komissio päätelee tästä, että se ei ole ollut velvollinen kuulemaan ulkopuolisia yrityksiä sitoumusten lopullisesta versiosta, koska se on erityisesti niiden aiempien huomautusten valossa katsonut näiden sitoumusten kaikilta osin estävän määräävän markkina-aseman syntymisen. Vastakkainen ratkaisu olisi saattanut tehdä mahdottomaksi noudattaa asetuksessa N:o 4064/89 säädettyjä määräaikoja.
- 104 Väliintulijan mukaan ulkopuolisilla yrityksillä on sanotun asetuksen 18 artiklan 4 kohdan nojalla ainoastaan oikeus saada pääpiirteittäiset tiedot ilmoitetusta yrityskeskittymästä; komissio ei ole lainkaan velvollinen antamaan niille tiedoksi menettelyn kuluessa muotoutuneita ehdotuksia sitoumuksiksi niiden huomautusten esittämistä varten. Komissio on näin ollen täyttänyt asetuksen N:o 4064/89 mukaiset velvollisuutensa varata ulkopuolisille tilaisuus huomautustensa esittämiseen. Kantaja ei sitä paitsi ole osoittanut, että jos kuulemismenettelyssä olisi toimittu eri tavoin, päätöksen sisältö olisi ollut erilainen, joten menettelyvirheen tapahtumista ei ole näytetty toteen.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

105 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa aluksi, että asetuksen N:o 4064/89 asianosaisten ja muiden kuulemista koskevista 18 artiklan säännöksistä käy selvästi ilmi, että ulkopuolisten yritysten kuten kantajan menettelylistä asemaa ei voida pitää niiden tämän artiklan kolmessa ensimmäisessä kohdassa tarkoitettujen henkilöiden, yritysten ja yritysten yhteenliittymien asemaa vastaavana, joita asia koskee. Niille henkilöille, joita esillä oleva keskittymä koskee, eli komission tutkittavana olevan yrityskeskittymän osapuolille, on näillä säännöksillä nimittäin erityisesti pyritty takaamaan asianmukainen oikeus puolustautua hallintomenettelyn jokaisessa vaiheessa, kun taas ulkopuolisille, joihin nyt esillä olevalla päätöksellä saattaa olla vain satunnaisia vaikutuksia, myönnetään asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdassa oikeus esittää komissiolle huomautuksia ainoastaan edellyttäen, että ne ovat tehneet tätä koskevan hakemuksen ja osoittaneet, että niillä on asiassa riittävä etu valvottavanaan (asia T-96/92, CCE de la Société générale des grandes sources ym. v. komissio, tuomio 27.4.1995, Kok. 1995, s. II-1213, 56 kohta ja em. asia Dan Air, tuomion 81 kohta).

106 Toisin kuin kantaja väittää, tämä tulkinta on vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Ancides vastaan komissio antamassa tuomiossa, jonka mukaan edellytykset täyttävien ulkopuolisten asemaa ei voida pitää varsinaisten asianosaisten asemaa vastaavana sovellettaessa asetusta N:o 17, jonka 19 artiklan 2 kohdan sanamuoto on tältä osin sama kuin asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdan; asetuksen N:o 17 19 artiklan 2 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että niitä ulkopuolisia henkilöitä, jotka osoittavat, että niillä on asiassa riittävä etu, on kuultava ainoastaan niiden hakemuksesta (ks. samoin em. asia CCE de la Société générale des grandes sources ym. v. komissio, tuomion 56 kohta). Sillä seikalla, että tuossa asiassa ulkopuolinen yritys ei ollut vaatinut kuulemistaan komission hallintomenettelyssä, ei ole merkitystä asetuksen N:o 4064/89 järjestelmässä ulkopuolisiin sovellettavien säännösten valinnan suhteen. Se kantajan esittämä peruste, että edellä mainitut asiat BAT ja Reynolds vastaan komissio sekä Matra Hachette vastaan komissio koskivat ulkopuolisten oikeuksia saada tietoja asiakirja-ainceistosta, ei samoin mitenkään aseta kyseenalaiseksi sitä, että asetuksessa N:o 4064/89 ulkopuolisia tarkoitetaan ainoastaan sen 18 artiklan 4 kohdassa.

- 107 Tästä seuraa, että kantaja ulkopuolisena menettelyyn osallistuneena yrityksenä ei ole oikeutettu vaatimaan samoja menettelyllisiä takeita kuin varsinaiset asianosaiset; tämä koskee erityisesti niitä oikeuksia, jotka keskittymään osallistuville yrityksille on annettu 18 artiklan 1 ja 3 kohdassa, joiden mukaan muun muassa ennen 8 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan nojalla tehtävää päätöstä niille ”on menettelyn jokaisessa vaiheessa neuvoa-antavan komitean kuulemiseen asti varattava — — tilaisuus esittää huomautuksensa niitä vastaan esitetyistä väitteistä” ja ”komissio saa perustaa päätöksensä vain niihin vastaväitteisiin, joista osapuolet ovat voineet esittää huomautuksensa”.
- 108 Vaikka ulkopuolisten menettelylliset oikeudet eivät olekaan yhtä laajat kuin varsinaisille asianosaisille niiden puolustautumisoikeuksien takaamiseksi myönnetyt oikeudet, kuitenkin sellaisilla edellytyksillä täyttävillä ulkopuolisilla, jotka osoittavat, että niillä on asiassa riittävä etu, on asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdan nojalla oikeus tulla kuulluksi, jos ne ovat esittäneet tätä koskevan vaatimuksen. Tätä varten asetuksen N:o 2367/90 15 artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että jos ulkopuoliset, jotka osoittavat, että niillä on asiassa riittävä etu, pyytävät kirjallisesti, että niitä kuultaisiin asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdan nojalla, ”komission on ilmoitettava niille kirjallisesti menettelyn luonteesta ja kohteesta ja asetettava määräaika, jonka kuluessa ne voivat esittää huomautuksensa”. Sanoton artiklan 2 kohdan mukaan ”edellä 1 kohdassa tarkoitettujen ulkopuolisten on asetetussa määräajassa esitettävä huomautuksensa kirjallisesti tai suullisesti. Ne voivat vahvistaa suulliset lausumansa kirjallisesti.” Toisaalta taas tämän artiklan 3 kohdan mukaan komissio ”voi — — antaa — — tilaisuuden esittää huomautuksensa” sellaisille ulkopuolisille, jotka osoittavat, että niillä on asiassa riittävä etu, mutta eivät esitä kuulemistaan koskevaa vaatimusta, ja tässä säännöksessä ei tällöin aseteta komissiolle mitään tiedottamisvelvollisuutta.
- 109 Kaikista näistä säännöksistä on seurauksena, että keskittymän osapuolten kanssa kilpailevilla ulkopuolisilla yrityksillä on oikeus hakemuksesta tulla kuulluiksi esittääkseen komissiolle huomautuksensa ilmoitetun keskittymähankkeen niihin kohdistuvista haitallisista vaikutuksista, mutta tämä oikeus on kuitenkin sovitettava yhteen puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen samoin kuin asetuksen pääasiallisen tavoitteen kanssa; asetuksella pyritään ennen kaikkea takaamaan valvonnan tehokkuus ja oikeusvarmuus niiden yritysten kannalta, joihin sitä sovelletaan (ks. esim. asia T-322/94 R, *Union Carbide v. komissio*, presidentin määräys 2.12.1994, Kok. 1994, s. II-1159, 36 kohta).

- 110 Tässä toisaalta varsinaisten asianosaisten ja toisaalta ulkopuolisten oikeuksien suojaamiseksi tarkoitettussa järjestelmässä on tämän johdosta syytä ratkaista, onko nyt esillä olevassa asiassa loukattu kantajan menettelyllisiä oikeuksia siltä osin kuin sille ei olisi annettu asianmukaista tilaisuutta esittää huomautuksiaan P & G:n sitoumuksista. Tässä suhteessa kantaja tuo esiin ensiksikin, että sillä ei ole ollut käytettävissään riittävän pitkää aikaa kannan ottamiseen P & G:n 15.6.1994 tekemiin ehdotuksiin, ja toiseksi, että sitä ei ole kuultu sitoumusten lopullisesta versiosta, jonka mukaan P & G:n oli sallittu pitää hallussaan muu kuin Camelia-liiketoiminta.
- 111 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa aluksi, että kantaja on asiakirjoistakin ilmenevin tavoin ottanut edellytykset täyttävänä ulkopuolisena suoraan osaa menettelyyn ennen kuin komissio on antanut sille 15.6.1994 tiedoksi P & G:n esittämät ehdotukset sitoumuksiksi; sen jälkeen, kun kantaja oli asetuksen N:o 2367/90 15 artiklan 1 kohdan mukaisesti pyytänyt kuulemistaan, sille oli toimitettu muun muassa jäljennös P & G:lle osoitetusta väitetiedoksiannosta, josta ilmeni, että VPS:n ja sen Camelia-tuotemerkin siirtyminen P & G:lle saattoi johtaa määräävän markkina-aseman syntymiseen Saksan terveystiedemerkkinoilla. Komissiolle lähetettyjen kirjeiden lisäksi kantaja on osallistunut myös 25.—26.4.1994 ja 6.5.1994 järjestettyihin virallisiin kuulemistilaisuuksiin ja on edellisessä näistä erityisesti painottanut P & G:n Camelia-liiketoiminnan hankinnasta aiheutuvia vaaroja.
- 112 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa tämän jälkeen, että juuri tästä lähtökohdasta käsin, joka ilmentää VPS:n Camelia-liiketoiminnan siirtymisen P & G:lle olevan sekä komission että kantajan mielestä pääasiallisena esteenä yrityskeskittymän toteuttamisen hyväksymiselle, komissio on 15.6.1994 lähetetyllä telekopioviestillä antanut asetuksen N:o 2367/90 15 artiklan perusteella kantajalle tiedoksi sellaisen ehdotuksen P & G:n sitoumuksiksi olla hankkimatta VPS:n Camelia-liiketoimintaa, jota ei ollut tarpeen käsitellä luottamuksellisena, sekä kehottanut kantajaa esittämään siitä huomautuksensa 20.6.1994 mennessä. Asiakirjoista käy myös ilmi, että kantaja on voinut 17.6.1994 päivätyllä kirjeellään esittää keskeisimmät huomautuksensa P & G:n tarjoamasta sitoumuksesta sekä vaatimuksensa tämän luovutuksen ehtoihin tehtävistä muutoksista, joista tietyt on pääasiallisesti omaksuttu sitoumusten lopulliseen versioon; nämä muutokset koskevat ostajachdokkaan voimavaroille asetettavia vaatimuksia samoin kuin komis-

sion etukäteisen hyväksynnän edellyttämistä ostajaa valittaessa ja Camelia-liiketoiminnan riippumattomuuden takaamista.

- 113 Tämän johdosta ja ottaen huomioon, että asetuksen N:o 2367/90 15 artiklan 2 kohtaan ei sisälly mitään täsmällistä velvoitetta sen määräajan pituuden suhteen, joka komission on asetettava, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että yksinomaan se seikka, että kantajalla on ollut käytettävissään ainoastaan kahden arkipäivän pituinen määräaika huomautustensa esittämiseen niistä muutoksista, joita P & G on ehdottanut yrityskeskittymähankkeeseen, ei tässä tapauksessa ole omiaan osoittamaan, että komissio olisi loukannut asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdassa kantajalle myönnettyä oikeutta tulla kuulluksi. Tämä tulkinta on syytä omaksua varsinkin, kun edellytykset täyttävien ulkopuolisten oikeutettu intressi huomautuksiensa esittämiseen saattaa vaatia, että niillä on käytettävissään tähän riittävän pitkä aika, mutta tällainen vaatimus on kuitenkin sopeutettava asetuksen N:o 4064/89 järjestelmälle luonteensa noian ratkaisutoiminnan tarpeeseen, jonka tyydyttämiseksi komission on noudatettava lopulliselle päätöksenteolle asetettuja tiukkoja määräaikoja uhalla, että keskittymää muutoin pidetään yhteismarkkinoille soveltuvaksi julistettuna (ks. em. asia Dan Air, tuomion 67 kohta ja asia T-96/92 R, CCE de la Société générale des grandes sources ym. v. komissio, presidentin määräys 15.12.1992, Kok. 1992, s. II-2579, 30 kohta).
- 114 Tästä seuraa, että kantajan väitettä, jonka mukaan sille ei ole annettu riittävästi aikaa huomautustensa esittämiseen ehdotuksista P & G:n sitoumuksiksi, ei ole hyväksyttävä.
- 115 Siltä osin kuin P & G:n alkuperäisen yrityskeskittymähankkeen muuttamiseksi antamien sitoumusten lopullista versiota ei ole annettu tiedoksi kantajalle huomautuksia varten, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa kantajan tarkoittavan tällä väitteellään pääasiassa sitä, että kantajalle ei ole varattu tilaisuutta esittää huomautuksiaan P & G:n aikomuksesta hankkia itselleen muu kuin Camelia-liiketoiminta. Tältä kohdilta on todettava, että P & G:n kantajalle 15.6.1994 tiedoksiantamat ehdotukset sitoumuksiksi eivät sisältäneet mitään lausekkeita VPS:n muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta ja että P & G on vasta 16.6.1994 päivätyllä kirjeellään vahvistanut komissiolle peruuttavansa alkuperäisen tarjouksensa olla hankkimatta tätä liiketoimintaa, mistä komissio ei ole nimenomaisesti tiedottanut kantajalle.

- 116 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin toteaa ensiksikin, että huolimatta siitä, ettei kantajalle 15.6.1994 tiedoksiannetuissa ehdotuksissa P & G:n sitoumuksiksi ollut lausekkeita muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta, kantaja ei ole tuolloin voinut perustellusti odottaa P & G:n pysyvän alkuperäisessä sitoumuksessaan olla hankkimatta VPS:n kyseistä liiketoimintaa eikä komission asettavan yrityskeskittymän hyväksymisen ehdoksi tämän sitoumuksen pitämistä voimassa.
- 117 Toisaalta, kuten ilmenee myös P & G:lle toimitetun väitetiedoksiannon, josta kantajalle oli varattu tilaisuus esittää huomautuksensa, 10 kohdasta, P & G nimittäin on nimenomaisesti täsmentänyt kyseisten tarjoamiensa sitoumusten voimassaolon ehdoksi, että yrityskeskittymä julistetaan ilmoitetussa muodossaan yhteismarkkinoille soveltuvaksi, joten keskittymähankkeen kaikilla myöhemmillä muutoksilla on ollut tarkoitus korvata tämä P & G:n ilmoituksessaan ehdottama sitoumus. Toisaalta yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei kantaja ole esittänyt mitään sellaista todistusainestoa, joka osoittaisi komission menettelyn aikana ilmaisseen aikovansa hyväksyä keskittymän toteutumisen ainoastaan sillä edellytyksellä, että P & G:n on luovuttava VPS:n kaikesta liiketoiminnasta naisten hygienia tuotteiden alalla. Näyttää päinvastoin siltä, että kantaja itse oli kiinnittänyt komission huomiota tämän alkuperäisen ehdotuksen riittämättömyyteen esittäessään 31.1.1994 päivätyissä huomautuksissaan, että ”P & G:n ehdottamat muutokset eivät ole omiaan heikentämään sen määräävää markkina-asemaa Saksan terveystiidemarkkinoilla erityisesti Blümia ja Femina-tuotemerkeillä markkinoitujen tuotteiden alenevan ja lähes merkityksettömän markkinaosuuden tähden”. Edellä lausutun perusteella on todettava, että kun kantaja sai tiedokseen P & G:n 15.6.1994 ehdottamat sitoumukset, sillä oli käytettävissään kaikki tarpeelliset tiedot asiasta voidakseen esittää huomautuksensa, ja sen olisi näin ollen pitänyt ilmaista kantansa ehdotettujen sitoumusten riittävyyden suhteen.
- 118 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa toiseksi, että kantaja on edellä mainitussa 17.6.1994 päivätyssä kirjessään todellakin ilmaissut toivovansa P & G:n sitoutuvan luovuttamaan VPS:n naisten hygienia tuotealan koko liiketoiminnan yhdelle ja samalle ostajalle, jotta tällä olisi riittävästi markkinavoimaa tehokkaan kilpailun harjoittamiseksi; nyt esillä olevissa olosuhteissa edellä todettu on väistämättä merkinnyt kantajan vastustavan sitä, että P & G:n voitaisiin sallia säilyttävän itsellään VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan. Tätä tulkintaa tukevat

kantajan itsensä asian suullisessa käsittelyssä esittämät huomautukset, jotka ovat osoittaneet sen myös voineen esittää käsityksensä, jonka mukaan on ollut välttämätöntä, että P & G luovuttaisi ulkopuolisille VPS:n sekä Camelia- että muun kuin Camelia-liiketoiminnan.

119 Näyttää samoin siltä, että tässä tapauksessa kantajalla on ollut tilaisuus esittää kantansa niiden sitoumusten luonteesta ja laajuudesta, joita sen mukaan kyseisen yrityksen on ollut annettava ja komission määrättävä ehtoiksi tai velvoitteiksi, jotta yrityskeskittymä voitaisiin katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien edellä mainittujen periaatteiden johdosta sitä mieltä, että kantajan kaltaisten edellytykset täyttävien ulkopuolisten yritysten oikeutettu intressi tuoda esiin käsityksensä keskittymän kilpailun kannalta haitallisista vaikutuksista on täysin turvattu silloin, kun tämän tapauksen tavoin näille yrityksille on varattu tilaisuus kantansa esittämiseen kaikkien niiden tietojen pohjalta, jotka komissio on antanut niille asetuksen N:o 4064/89 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla aloitetun menettelyn aikana, ja erityisesti keskittymään osallistuvien yritysten ehdottamien sitoumusten pohjalta niistä muutoksista, joita on aiottu tehdä yrityskeskittymähankkeeseen niiden vakavien epäilysten torjumiseksi, joita on esiintynyt sen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille. Nyt esillä olevan kaltaisessa tapauksessa on nimittäin riittävän hyvin taattu, että komissio pystyy tarvittaessa ottamaan huomioon ulkopuolisten kilpailijayritysten esittämät näkökohdat arvioidessaan yrityskeskittymähankkeen yhteisön oikeuden mukaisuutta sekä erityisesti ratkaistessaan, ovatko keskittymään osallistuvien yritysten ehdottamat sitoumukset sen mielestä riittäviä täyttämään yhteisön oikeuden vaatimukset.

120 Toisin kuin kantaja esittää, komissio ei myöskään ole asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdan nojalla velvollinen antamaan edellytykset täyttävälle ulkopuolisille tiedoksi huomautuksia varten niiden sitoumusten lopullista muotoa, jotka keskittymään osallistuvat yritykset ovat antaneet komission esiintuomien väitteiden pohjalta erityisesti sen jälkeen, kun ulkopuoliset yritykset ovat esittäneet huomautuksensa keskittymään osallistuvien yritysten muotoilemista sitoumuksista koskevista ehdotuksista. Kuten juuri on selvitetty (ks. edellä 107 kohta), edellytykset täyttävälle ulkopuolisille yrityksille ei ole myönnetty samanlaisia menettelyllisiä takeita kuin varsinaisille asianosaisille näiden puolustautumisoikeuksien takaamiseksi komission hallintomenettelyn jokaisessa vaiheessa. Erityisesti 18 artiklan 1 kohdassa edellytetään ainoastaan niille henkilöille, joita asia koskee, varattavan tilaisuus menettelyn jokaisessa vaiheessa neuvoa-antavan komi-

tean kuulemiseen asti esittää huomautuksensa niitä vastaan esitetystä väitteistä ennen kaikkea silloin, kun komissio aikoo — kuten tässä tapauksessa — asetuksen N:o 4064/89 8 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti liittää päätökseensä ehtoja tai velvoitteita varmistaakseen sen, että keskittymään osallistuvat yritykset noudattavat antamia sitoumuksia. Tämän johdosta vain keskittymään osallistuville yrityksille ja muille varsinaisille asianosaisille, joihin asetetut ehdot täten periaatteessa yksinomaan kohdistuvat, on varattava asianmukainen tilaisuus esittää kantansa ehdotettuja sitoumuksia koskevista väitteistä, jotta näillä keskittymään osallisilla olisi tarvittaessa mahdollisuus tehdä sitoumuksiin edellytetyt muutokset ja samalla varmistautua siitä, että niiden oikeuksia puolustautua ei loukata.

- 121 Kantajan sitäkään kanneperustetta, joka koskee velvollisuutta asetuksen N:o 173 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen valittajien kohtelun tavoin tiedottaa edellytykset täyttävälle ulkopuolisille niiden neuvottelujen lopputuloksesta, joita komissio on käynyt keskittymään osallistuvien yritysten kanssa, ei voida hyväksyä. Tältä osin on huomattava, että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut kantajan mainitsemassa edellä mainitussa asiassa BAT ja Reynolds vastaan komissio antamassaan tuomiossa, että valittajien oikeudet oli täysin turvattu, kun niille oli tiedotettu neuvoston asetuksen N:o 1719 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL L 127, s. 2268; jäljempänä asetus N:o 99/63/ETY) 6 artiklan mukaisesti lähetetyillä kirjillä neuvottelujen tuloksesta, jonka seurauksena komissio aikoi lopettaa niiden valitusten käsittelyn, jotta nämä voivat esittää mahdolliset täydentävät huomautuksensa. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaakin, että tässä tapauksessa se versio sitoumuksista, joka on lähetetty kantajalle, jotta sillä olisi tilaisuus esittää kantansa, on samoin vastannut sitä tasoa, joka komission mukaan on riittänyt keskittymän julistamiseen yhteismarkkinoille soveltuvaksi, ja että siihen tämän jälkeen tehtyjen muutosten tarkoituksena on nimenomaan ollut ottaa huomioon ulkopuolisten sekä neuvoo-antavan komitean täydentävät huomautukset. Edellä mainitussa asiassa BAT ja Reynolds vastaan komissio annettuun tuomioon perustuneet kantajan käsitykset eivät näin ollen osoita komission loukanneen sen menettelyllisiä oikeuksia. Koska asetuksessa N:o 4064/89 ei myöskään ole säädetty minkäänlaisesta valitusmenettelystä perustamissopimuksen rikkomisen toteamiseksi, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo joka tapauksessa, ettei nyt esillä olevassa asetelmassa ole löydettävissä mitään samankaltaisuutta ulkopuolisten oikeuksien ja asetuksessa N:o 17 tarkoitettujen valittajien oikeuksien välillä, eikä tätäkään suuremmalla syyllä asetuksen N:o 2367/90 15 artiklan ja asetuksen N:o 99/63/ETY 6 artiklan kesken.

- 122 Kaiken edellä esitetyn johdosta kantaja ei voi tehokkaasti vedota siihen, että sen asetuksen N:o 4064/89 18 artiklan 4 kohdan mukaista oikeutta tulla kuulluksi olisi loukattu.
- 123 Tästä seuraa, että toinen kanneperuste on hylättävä.

Kolmas kanneperuste, joka koskee ilmoitukseen tehtyjä olennaisia muutoksia

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteluista

- 124 Kantajan mukaan komissio on rikkonut asetuksen N:o 4064/89 6 ja 8 artiklan samoin kuin asetuksen N:o 2367/90 I jakson ilmoituksia koskevia säännöksiä hyväksymällä sen, että P & G korvaa alkuperäisen muuta kuin Camelia-liiketoimintaa koskevan sitoumuksensa sillä, että se sitoutuu olemaan hankkimatta määräysvaltaa VPS:n Camelia-liiketoiminnoista. Kysymys on ilmoituksen olennaisesta muuttamisesta, koska kantajan mukaan P & G:n alkuperäinen VPS:n muuta kuin Camelia-liiketoimintaa koskenut sitoumus on kuulunut olennaisesti ilmoitukseen, samoin kuin sitoumus olla hankkimatta määräysvaltaa VPS:n vauvanvaippa-alan liiketoiminnoista. Tämä muutos merkitsi lisäksi P & G:n strategian jyrkkää muuttamista, koska keskittymä voitiin sen avulla suunnata pehmopaperialalle ja samalla mahdollistettiin sille merkittävän markkinaosuuden säilyttäminen naisten hygieniatuotteidenkin alalla. Kantaja päättelee tästä, että komission olisi tullut hylätä P & G:n ilmoitukseen esittämät muutokset ja vaatia siltä uutta ilmoitusta, joka olisi koskenut ainoastaan Camelia-liiketoiminnan luovutusta ulkopuolisille, kuten asetuksen 6 artikla edellyttää; kyseinen säännös velvoittaa komission tutkimaan yrityskeskittymän sellaisena kuin se on ilmoitettu komissiolle.
- 125 Komissio toteaa itse päättäneensä olla vaatimatta P & G:ltä muun kuin Camelia-liiketoiminnan luovuttamista; P & G ei siten ole muuttanut keskittymähankettaan

luopuessaan ensimmäisistä sitoumuksistaan. Komissio esittää, että sillä ei asetuksen N:o 4064/89 8 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan nojalla ole oikeutta asettaa muita kuin ehdottoman välttämättömiä ehtoja ja velvoitteita yrityskeskittymän hyväksymiselle ja että sillä on oikeus olla asettamatta ehdoksi yrityksen alkuperäistä sitoumusta, jollei tämä myöhempiin tärkeämpiin sitoumuksiin nähden osoit-taudu tarpeelliseksi. Tämä ratkaisu oli tässä tapauksessa oikeutettu varsinkin, kun komissio oli myöntänyt koko menettelyn ajan, että P & G:n alkuperäinen muuta kuin Camelia-liiketoimintaa koskeva sitoumus ei vastannut kilpailuongelmiin kysymyksessä olevilla markkinoilla ja että kilpailijat, muiden ohessa kantaja, olivat itsekin korostaneet tämän sitoumuksen erittäin vähäistä merkitystä.

- 126 Väliintulija tuo esiin, että ilmoitus kohdistui P & G:n aikomukseen hankkia VPS:n naisten hygieniatuotteiden alan koko liiketoiminta ja että se sisälsi kaikki tarpeel-liset tiedot sekä Camelia- että muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta. Keskittymä-hankkeessa oli sitä paitsi tehty selkeä erottelu naisten ja vauvojen hygieniatuotteita koskevan liiketoiminnan välillä, koska vain jälkimmäinen näistä oli uskottu erilli-selle oikeudelliselle yksikölle ennen sen lopullista myyntiä. Ilmoitukseen sisälly-tetty tarjous olla hankkimatta muuta kuin Camelia-liiketoimintaa oli lisäksi esitetty sillä nimenomaisella lykkäävällä ehdolla, että yrityskeskittymän hyväksymisestä tehtäisiin asetuksen N:o 4064/89 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukainen pää-tös, joten tämä tarjous oli menettänyt merkityksensä sanotun asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen menettelyn aloittamisen johdosta, kuten väliintu-lija oli vahvistanutkin komissiolle 16.6.1994 lähettämässään kirjeessä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 127 On syytä korostaa, että asetuksen N:o 4064/89 mukaan menettelyn aloittaminen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan perusteella merkitsee muun ohessa sitä, että keskittymään osallistuvilla yrityksillä on tilaisuus muuttaa alkuperäistä keskitty-mähanketta niiden vakavien epäilysten poistamiseksi, joita komissiolla on yrityskeskittymän soveltavuudesta yhteismarkkinoille. Yhteisöjen ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuimien huomauttaa tältä osin, että keskittymään osallistuvilla yrityksillä tällä tavoin myönnetty mahdollisuus muutosten tekemiseen ilmoitettuun hankkeeseen on nimenomaisesti ilmaistu asetuksen 8 artiklan 2 kohdassa, jossa säädetään toisaalta, että komissio tekee päätöksen, jossa se julistaa, että keskittymä soveltuu yhteismarkkinoille, ”jos komissio toteaa, että ilmoitettu keskittymä siihen osallistuvien yritysten tarvittaessa tekemien muutosten jälkeen täyttää 2 artiklan 2 kohdassa säädetty edellytykset”, ja toisaalta, että ”komissio voi liittää päätökseensä ehtoja ja velvoitteita, joiden tarkoituksena on varmistaa, että keskittymään osallistuvat yritykset noudattavat komissiolle antamia sitoumuksia muuttamalla alkuperäisiä keskittymäsuunnitelmiaan”.

128 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 4064/89 6 artiklaa, jonka mukaan komissio ”tutkii ilmoituksen” ratkaistakseen erityisesti, onko ilmoitetun keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille vakavia epäilyjä, ei voida tulkita siten kuin kantaja pääosin esittää, eli siten, että se velvoittaisi komissiota hylkäämään ilmoitettuun keskittymään osallistuvien yritysten hankkeeseen tekemät muutokset ja edellyttämään uutta ilmoitusta.

129 Tältä osin kantajan päätelmä, jonka mukaan ilmoitusta olisi olennaisesti muutettu, koska P & G:n yritys keskittymää koskevassa ilmoituksessa ehdotettu sitoumus olla hankkimatta määräysvaltaa muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta oli peruutettu, ei mitenkään osoita komission rikkoneen asetuksen N:o 4064/89 6 ja 8 artiklaa eikä myöskään asetuksen N:o 2367/90 I jakson säännöksiä.

130 On nimittäin aluksi painotettava, että ilmoitukseen tehtyjen muutosten olennaisuuden arviointiperusteilla itsessään ei ole merkitystä, koska tällaista mahdollisuutta on nimenomaisesti pidetty silmällä asetuksen N:o 2367/90 I jaksossa, jonka 3 artiklan 2 kohdassa säädetään, että ”ilmoituksessa olevia tietoja koskevat olennaiset muutokset, joista ilmoittavat osapuolet tietävät tai joista heidän pitäisi tietää, on ilmoitettava komissiolle oma-aloitteisesti ja viipymättä”.

131 Tässä tapauksessa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo lisäksi, että P & G:n ilmoituksessaan ehdottama VPS:n muuta kuin Camelia-liiketoimintaa koskeva sitoumus ei ollut olennainen osa ilmoitettua keskittymähanketta, päinvastoin kuin VPS:n vauvanvaippa-alalla harjoittamaa liiketoimintaa koskeva vastaava sitoumus. Kuten sekä päätöksestä että P & G:lle lähetetystä väitetiedoksiannostakin ilmenee, tämä ensiksi mainittu sitoumus, toisin kuin sitoumus olla hankkimatta määräysvaltaa VPS:n vauvanvaippaliiketoiminnasta, ei sisällynyt yrityskeskittymän osapuolten välisiin ostosopimuksiin eikä sen toimeenpanoa ole aloitettu, vaan sitä oli päinvastoin pidettävä P & G:n yksipuolisena tarjouksena, jota täydensi osapuolten keskinäinen lisäsojimus yksinomaan tämän liiketoiminnan määrittämisestä ja mahdollisista menettelytavoista sitä luovutettaessa. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa, että aloitettaessa asetuksen N:o 4064/89 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaista menettelyä oli kaiken lisäksi nimenomaisesti täsmennetty tämän ehdotuksen sitoumuksiksi pysyvän voimassa ainoastaan edellyttäen, että yrityskeskittymä hyväksyttäisiin ilmoitetussa muodossaan.

132 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tuo lopuksi esiin, että kantaja ei ole toimittanut mitään sellaista sitovaa todistusaineistoa, joka asettaisi kyseenalaiseksi sen, että komission tutkiessa nyt ilmoitetun kaltaista hanketta sillä on ollut käytettävissään kaikki muuta kuin Camelia-liiketoimintaa koskevat tarpeelliset tiedot erityisesti tämän liiketoiminnan markkinaosuuksien merkittävyyden arvioimiseksi ja sen määrittämiseksi, olisiko alun perin ehdotetulla sitoumuksellakin pystytty estämään P & G:n pääsy määrävään markkina-asemaan puheena olevilla markkinoilla. Tältä osin on korostettava, että P & G on toimittanut komissiolle 14.2.1994 päivätyllä kirjeellään tarkat tiedot tämän liiketoiminnan markkinaosuuksista ja että komissio on ilmoitettua keskittymähanketta koskevassa väitetiedoksiannossaan P & G:lle ottanut huomioon tämän liiketoiminnan merkittävyyden markkinoiden kannalta. Edellä esitetyn vuoksi pelkkä ulkopuolisille luovutettavien liiketoimintojen vaihtaminen ja ehdotettujen sitoumusten tällainen muuttaminen ei vaikuttanut kyseisten toimintojen merkittävyyttä koskeviin objektiivisiin tietoihin, jotka komissio oli saanut ilmoituksesta sekä yrityskeskittymän tutkimismenettelyn kuluessa.

133 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä kanneperusteella, jonka mukaan P & G:n sitoumusten vaihtaminen olisi muodostanut teolliselta kannalta olennaisen muutoksen, ei ole merkitystä nyt esillä olevassa yhteydessä, koska keskittymään osallistuvien yritysten hankkeeseen asetuksen N:o 4064/89 8 artiklan 2 kohdan nojalla tekemän koko muutoksen tavoitteena on ollut nimenomaan

mahdollistaa keskittymähankkeen taloudellisten vaikutusten muuttaminen, jotta hanke soveltuisi yhteismarkkinoille. Kysymys siitä, onko komissio hyväksyessään alkuperäiseen keskittymähankkeeseen tällä tavoin tehdyt muutokset tehnyt ilmeisiä arviointivirheitä sen vuoksi, että se on väitetysti aliarvioinut muun kuin Camelia-liiketoiminnan markkinaosuuksia, on tutkittava päätöksen oikeudellisen perustan arvioinnin yhteydessä.

134 Kaikista edellä esitetyistä syistä kolmas kanneperuste on hylättävä.

Neljäs kanneperuste, joka koskee riittävien ja kohtuullisten määräaikojen noudattamista jättämistä

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteista

135 Kantaja väittää, että komissio ei ole noudattanut riittäviä ja kohtuullisia määräaikoja ennen päätöksensä tekemistä ja että se on tällä tavoin loukannut yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita samoin kuin rikkonut asetuksen N:o 4064/89 10 artiklan 4 kohtaa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 2367/90 9 artiklan kanssa.

136 Kantaja arvostelee komissiota ensiksikin siitä, että se on hyväksynyt P & G:n ehdottamat sitoumukset huolimatta niiden myöhäisestä toimittamisesta sille. Viitaten julkisasiamies Warnerin ratkaisuehdotukseen yhdistetyissä asioissa 6/73 ja 7/73, Istituto chemioterapico italiano (ICI) ja Commercial Solvents vastaan komissio (tuomio 6.3.1974, Kok. 1974, s. 223; Kok. Ep. II, s. 229), kantaja esittää, että komission on myöntäessään määräaikoja yrityskeskittymien valvonta-asioissa noudatettava suhteellisuusperiaatetta, yhteisön oikeuden tehokkaan vaikutuksen periaatetta ja kontradiktorista periaatetta. Tässä tapauksessa P & G:lle uusien sitoumusten

esittämiseen myönnetty määrääjat eivät kantajan mielestä olleet oikeassa suhteessa ulkopuolisten huomautuksiensa ja neuvoa-antavan komitean lausuntonsa esittämiseen varattuihin määräaikoihin. Komissio on nimittäin kantajan mukaan hyväksynyt sen, että P & G on toimittanut uudet sitoumuksensa ensin 15.6. ja sitten 20.6.1994, käytännöllisesti katsoen asetuksessa N:o 4064/89 säädetyin neljän kuukauden määräajan päätyttyä, kun taas ulkopuolisilla on ollut käytettävissään vain kahden päivän pituinen aika P & G:n ehdotusten kommentoimiseen. Komissio on sitä paitsi itsekin tunnustanut, hyväksyessään yrityskeskittymien valvonnasta annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 4064/89 säädetyistä ilmoituksista, määräajoista ja kuulemisista 21 päivänä joulukuuta 1994 annetun, soveltamista koskevan asetuksen (EY) N:o 3384/94 (EYVL L 377, s. 1; jäljempänä asetus N:o 3384/94), että P & G:n asettama määräaika sitoumusta koskevien ehdotusten tutkimiseksi oli liian lyhyt.

- 137 Kantaja korostaa toiseksi, että vaikkei komissio olisikaan hylännyt P & G:n myöhäisiä sitoumuksia, se ei kuitenkaan missään tapauksessa olisi saanut siirtää päätöksen tekopäivää aikaisemmaksi, eli 27. päivästä kesäkuuta 1994 saman kuun 21. päiväksi. Komission menettelyä asiassa on pidettävä kohtuuttomana etenkin, kun otetaan huomioon, että asetuksen N:o 4064/89 10 artiklan 4 kohdan mukaan komission olisi tullut pidentää päätöksen tekemiselle sanotun artiklan 3 kohdassa säädettyä neljän kuukauden määräaikaa hankkiakseen lisätietoja tai määrätäkseen annettuja sitoumuksia koskevista tutkimuksista, koska P & G oli vastuussa tilanteesta.
- 138 Komissio väittää, että P & G on tarjonnut sille riidanalaisia sitoumuksia 10.6.1994, toisin sanoen 17 päivää ennen päätöksen tekemiselle asetetun laillisen määräajan päättymistä. Komission mukaan ei näin ollen ole ollut mitään hyvin tärkeää syytä kieltäytyä vastaanottamasta näitä ehdotuksia varsinkaan, kun sen paremmin asetukseen N:o 4064/89 kuin sen soveltamisasetukseenkaan N:o 2367/90, sellaisena kuin se oli voimassa puheena olevien tosiseikkojen tapahtuma-aikana, ei sisältynyt säännöksiä määräajoista sitoumuksia koskevien tarjouksien esittämiseksi. Komissio ei myöskään ole voinut soveltaa tällaista määräaikaa ennen sen voimaantuloa loukkaamatta P & G:n luottamuksensuojaa. Komissio sitä paitsi katsoo, että asetuksen N:o 4064/89 10 artiklan 4 kohdan säännökset eivät ole olleet sovellettavissa tähän tapaukseen, koska komissiolla on mielestään ollut käytettävissään kaikki päätöksen tekemistä varten tarpeelliset tiedot, ja että komissio on siten ollut velvollinen myös tekemään asiassa ratkaisun, kun kerran on näyttänyt siltä, että asiassa on ilmennyt 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja vakavia epäilyjä.

139 Väliintulija yhtyy pääosin komission esittämiin perusteisiin.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

140 Siltä osin kuin ensiksikin on kysymys P & G:n sitoumusten myöhäistä toimittamista koskevasta väitteestä, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, ettei asetuksessa N:o 4064/89 eikä sen soveltamisasetuksessakaan N:o 2367/90, sellaisena kuin se oli tuolloin voimassa, ole säädetty edellytykseksi keskittymään osallistuvien yritysten oikeudelle ehdottaa sitoumuksia ilmoitetun keskittymähankkeen muuttamiseksi, että tässä yhteydessä olisi noudatettava etukäteen asetettua määräaika. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kanteen kohteena olevan säädöksen tai päätöksen lainmukaisuutta on arvioitava niiden antamisajankohtana voimassa olleiden oikeussääntöjen perusteella ja tuolloin vallinneiden tosiseikkojen pohjalta (ks. yhdistetyt asiat 15/76 ja 16/76, Ranska v. komissio, tuomio 7.2.1979, Kok. 1979, s. 321, 7 kohta; yhdistetyt asiat T-79/95 ja T-80/95, SNCF ja British Railways v. komissio, tuomio 22.10.1996, Kok. 1996, s. II-1491, 48 kohta ja asia T-115/94, Opel Austria v. neuvosto, tuomio 22.1.1997, Kok. 1997, s. II-39, 87 kohta). Tästä seuraa, että väitteeseen, jonka mukaan myöhemmän asetuksen N:o 3384/94 säännökset osoittaisivat P & G:n ehdottaneen sitoumuksia liian myöhään, ei voida tehokkaasti vedota perusteena sille, että komissio olisi velvollinen kieltäytymään vastaanottamasta keskittymään osallistuvien yritysten alkuperäiseen keskittymähankkeeseen tekemiä muutoksia.

141 Sen perusteen osalta, että menettelyyn osallistuneille eri osapuolille myönnetyt määräajat eivät olisi olleet oikeassa suhteessa toisiinsa nähden, on aluksi syytä korostaa, että P & G on ilmoittanut komissiolle ehdotuksistaan sitoumuksiksi 10.6.1994, toisin sanoen 17 päivää ennen asetuksen N:o 4064/89 10 artiklan 3 kohdassa asetetun laillisen määräajan päättymistä; tämän määräajan laskentamenetelmä on täsmennetty asetuksen N:o 2367/90 II jaksossa. Kun otetaan huomioon, että kysymyksessä olevat, Camelia-liiketoiminnan luovuttamista ulkopuoliselle tarkoittavat sitoumukset vastasivat komission menettelyn kuluessa aiotun yrityskeskittymän hyväksymiselle asettamaa olennaista vaatimusta, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei komissiolla ollut oikeutta kieltäytyä niiden tutkimisesta, kun asetuksissa N:o 4064/89 ja N:o 2367/90 ei ole nimenomaisesti

säädetty mitään niistä määräajoista, joissa keskittymään osallistuvat yritykset voivat toimittaa sitoumuksiaan alkuperäisen keskittymähankkeen muuttamiseksi.

- 142 On lisäksi huomattava, kuten edellä on todettu tutkittaessa esillä olevan asian kahta ensimmäistä kanneperustetta, että neuvoa-antavalla komitealla on ollut mahdollisuus täysin tietoisena kaikista asiaan liittyvistä seikoista lausua mielipiteensä keskittymähankkeesta muutettunakin ja että kantajalle on varattu asianmukainen tilaisuus esittää kantansa P & G:n ehdottamista sitoumuksista, joten sille tässä tapauksessa tähän myönnettyjä määräaikoja ei voida pitää riittämättöminä.
- 143 Edellä esitetystä seuraa, että nyt esillä olevissa olosuhteissa ei ole osoitettu komission ylittäneen asetetun tavoitteen saavuttamiseksi sopivien ja välttämättömien toimenpiteiden rajaa; asetuksen N:o 4064/89 järjestelmässä tämä tavoite on taata valvonnan tehokkuus ja oikeusvarmuus keskittymään osallistuvien yritysten kannalta sekä noudattaa tätä varten tiukkoja määräaikoja (ks. em. asia CCE de la Société générale des grandes sources ym. v. komissio, 15.12.1992 annetun määräyksen 30 kohta).
- 144 Siltä osin kuin toiseksi on kysymys komission riidanalaisen päätöksensä tekemisessä noudattamista määräajoista, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien viittaa asetuksen N:o 4064/89 10 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan ”edellä 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja ilmoitettuja keskittymiä koskevat päätökset on tehtävä heti, kun ilmenee, että 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja vakavia epäilyjä ei enää ole erityisesti keskittymään osallistuvien yritysten tekemien muutosten vuoksi, ja viimeistään 3 kohdassa säädettyssä määräajassa”, toisin sanoen neljän kuukauden kuluessa menettelyn aloittamisesta. Asetuksen 10 artiklan 4 kohdan mukaan lisäksi ”edellä 3 kohdassa säädettyä määräaika pidennetään poikkeustapauksissa, jos komission on täytyntä 11 artiklassa tarkoitettulla päätöksellä pyytää tietoja tai 13 artiklassa tarkoitettulla päätöksellä määrätä tutkimuksista sellaisten seikkojen vuoksi, joista jokin keskittymään osallistuvista yrityksistä on vastuussa”. Asetuksen N:o 2367/90 9 artiklassa täsmennetään 10 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja erityistapauksia ja määräajan pidentämisessä noudatettava menettely.

- 145 Näistä säännöksistä seuraa, että määräaika voidaan pidentää ainoastaan silloin, kun komissiolla ei mielestään ole käytettävissään kaikkea sen päätöksentekoa varten tarpeellista tietoa. Koska komissio on tässä tapauksessa katsonut sille tältä osin myönnetyn harkintavallan rajoissa, että sillä on käytettävissään kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittava tieto, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien toteaa, ettei komissio ole voinut rikkomatta asetuksen N:o 4064/89 10 artiklan 4 kohdan säännöksiä pidentää sen päätöksenteolle asetettua neljän kuukauden määräaika yksinomaan sen johdosta, että P & G on esittänyt ehdotuksensa sitoumuksiksi ajankohtana, jota on väitetty liian myöhäiseksi; päinvastoin komissio on ollut velvollinen tekemään päätöksensä heti, kun on ilmennyt, että vakavia epäilyjä yrityskeskittymän suhteen ei enää ole ollut. Tämän johdosta kantajan käsitystä, jonka mukaan komissio olisi ollut velvollinen pidentämään asetuksen N:o 4064/89 10 artiklan 3 kohdassa päätöksen tekemiselle säädettyä määräaika tai se ei olisi ainakaan saanut tehdä päätöstä kuusi päivää ennen tämän määräajan päättymistä, ei voida hyväksyä.
- 146 Kaiken edellä esitetyn johdosta neljäs kanneperuste on hylättävä.

Viiides kanneperuste, joka koskee päätöksen perustelujen puutteellisuutta

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteista

- 147 Kantajan mielestä komissio on loukannut EY:n perustamissopimuksen 190 artiklaa, kun se ei ole päätöksessään esittänyt niitä perusteita, joiden johdosta se on hyväksynyt P & G:n ensimmäisten, VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan luovuttamista koskeneiden sitoumusten korvaamisen Camelia-liiketoiminnan luovuttamista koskevilla. Päätös ei myöskään sisällä mitään arviointia niistä taloudellisista vaikutuksista, joita P & G:n menettelyllä sen hankkiessa määräysvallan muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta olisi ollut, minkä syynä on kantajan mukaan ollut, ettei komissiolla ole ollut tiedossaan Saksan markkinoilla vallinneita olosuhteita vähittäiskaupan ketjutuotteiden osalta.

- 148 Komissio huomauttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia 41/69, ACF Chemiefarma v. komissio, tuomio 15.7.1970, Kok. 1970, s. 661 ja asia T-44/90, La Cinq v. komissio, tuomio 24.1.1992, Kok. 1992, s. II-1) se ei ole velvollinen tarkastelemaan jokaista oikeus- ja tosiasiakysymystä, jonka kukin asianosainen tai, vielä suuremmalla syyllä, ulkopuolinen on hallintomenettelyn kuluessa nostanut esiin, vaan riittävää on, että päätöksessä esitetään ne tosiseikat ja ne oikeudelliset perustelut, joilla on olennaista merkitystä päätöksen kannalta. Tässä tapauksessa komissio on toisaalta koko menettelyn ajan painottanut P & G:n ensimmäisten sitoumusten rajoitettua laajuutta ja tehottomuutta, sekä toisaalta tuonut päätöksessään esiin ne perusteet, joiden johdosta Camelia-liiketoiminnan luovuttamista ulkopuolisille tarkoittaneet sitoumukset olivat vaikuttaneet siitä välttämättömiltä ja riittävilta takaamaan sen, että keskittymää ei ollut pidettävä yhteismarkkinoille soveltumattomana.
- 149 Väliintulija katsoo komission esittäneen päätöksensä 187 kohdassa riittävän tarkasti ne perusteet, joiden vuoksi se ei ole pitänyt tarpeellisena vaatia P & G:ltä luopumista myöskin muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta Camelia-liiketoiminnan ohella.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 150 P & G:n ehdottamien sitoumusten vaihtamiseen liittyvien perustelujen puutteellisuutta koskevan väitteen osalta on syytä aluksi huomata, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissio tosin on perustamissopimuksen 190 artiklan nojalla velvollinen perusteamaan päätöksensä mainitsemalla toimenpiteensä perusteena olleet tosiseikat ja oikeussäännöt sekä ne näkökohdat, joiden johdosta se on tehnyt kyseisen päätöksen, mutta ei tarkastelemaan jokaista oikeus- ja tosiasiakysymystä, jonka kukin asianosainen on hallintomenettelyn kuluessa nostanut esiin (ks. asia T-2/93, Air France v. komissio, jäljempänä 'TAT', tuomio 19.5.1994, Kok. 1994, s. II-323, 92 kohta). Arvioitaessa, täyttävätkö päätöksen perustelut perustamissopimuksen 190 artiklan mukaiset vaatimukset, on otettava huomioon päätöksen sanamuodon lisäksi sen asiayhteys ja kaikki aihetta koskevat oikeussäännöt (ks. asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-723, 86 kohta ja cm. asia Skibsværftsforeningen ym. v. komissio, tuomion 230 kohta).

- 151 Tässä tapauksessa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että päätöksen perusteluista käyvät selvästi ilmi ne syyt, joiden johdosta P & G:n aikomus hankkia määräysvaltaansa VPS:n muu kuin Camelia-liiketoiminta ei komission mielestä ole ollut omiaan johtamaan P & G:n määräävän markkina-aseman syntyyn Saksan markkinoilla tai sen tällaisen aseman vahvistumiseen Espanjan markkinoilla, joten P & G:n ehdottama sitoumus luovuttaa ulkopuolisille Camelia-liiketoiminta on komission mielestä riittänyt yrityskeskittymän julistamiseen yhteismarkkinoille soveltuvaksi.
- 152 On nimittäin korostettava, että komissio on todettuaan P & G:n luovutettaviksi aiottujen tuotemerkkien vaihtamisen päätöksensä 187 kohdassa (ks. edellä 54 kohta) aluksi esittänyt taulukkomuodossa terveystieteiden Saksan ja Espanjan markkinoiden rakenteen keskittymän toteutumisen jälkeen, ottaen huomioon P & G:n aikomus hankkia määräysvaltaansa VPS:n muu kuin Camelia-liiketoiminta sekä Camelia-liiketoiminnan luovutus ulkopuoliselle. Tältä pohjalta komissio on lausunut, että vaikka P & G nostaa markkinaosuuttaan Saksan markkinoilla 6,9 prosenttiyksiköllä, kaiken kaikkiaan 43,2 prosenttiin (myynnin arvosta lasketuna), tämä markkinaosuuden kohoaminen perustuu yksinomaan VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan, toisin sanoen muilla kuin korkeatasoisilla tuotemerkeillä harjoittaman liiketoiminnan, hankintaan samalla, kun Always-tuotemerkin on vastattava korkeatasoisten tuotemerkkien segmentissä kahden merkittävän valmistajan taholta tulevaan kilpailuun; nämä valmistajat ovat Camelia ja Johnson & Johnson, joiden markkinaosuudet ovat vastaavasti 24,5 prosenttia ja 13,4 prosenttia. Tämän vuoksi ja tuotuaan vielä esiin, että P & G:n markkinaosuus Espanjassa kohoaa vain 0,1 prosenttiyksiköllä, komissio on katsonut ”P & G:n VPS:n naisten hygieniatuotteiden alalla Camelia-tuotemerkillä harjoittaman liiketoiminnan osalta tarjoamat sitoumukset riittäviksi estämään määräävän markkina-aseman syntymisen tai vahvistumisen Saksan ja Espanjan markkinoilla, tai muuallakaan Euroopan talousalueella” (pätöksen 187 kohta), ja tämä on riittänyt päätöksen perusteluksi.
- 153 Koska jokaista päätöksen osaa on lisäksi tarkasteltava yhdessä päätöksen muiden osien kanssa (asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 66 kohta), komission päättely, jonka mukaan Camelia-liiketoiminnan luovutuksen johdosta ja siten sitoumusten vaihtamisen tähden P & G ei pysty saavuttamaan Saksassa määräävää markkina-asemaa, on looginen johtopäätös komission päätöksensä 43, 44, 92, 114 ja 125 kohdassa tekemästä arvioinnista; näistä kohdista ilmenee, että yritysten markkinavoima määräytyy sen perusteella, kuinka ne pystyvät hallitsemaan ja kehittämään tunnettua tuotemerkkiä korkeatasoisten

merkkien segmentissä, kun taas toisen luokan merkkien sekä vähittäiskaupan ketjutuotteiden välinen kilpailu on rajoittunutta.

- 154 Kuten lopuksi asiakirjoistakin käy ilmi, kantaja on komission hallinnollisessa menettelyssä itse painottanut VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan tuotemerkkien, toisin sanoen toisen luokan merkkien Blümia ja Femina, vähäistä merkitystä ilmoittaen, että ”Schickedanz toimittaa Femina-tuotemerkkiä Saksassa ainoastaan erittäin rajoittuneelle asiakaspiirille”, ja vielä, että ”kun otetaan huomioon Blümia-tuotemerkin asema markkinoilla, tämän merkin suosion väheneminen näyttää väistämättömältä” (kantajan kirje komissiolle 24.1.1994).
- 155 Tätä taustaa vasten yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien katsoo, että päätöksen perusteluissa esitetään selvästi ja yksikäsitteisesti ne syyt, joiden johdosta komission mielestä pelkäävät VPS:n Camelia-liiketoiminnan luovuttaminen ulkopuolisille on riittänyt yrityskeskittymän julistamiseen yhteismarkkinoille soveltuvaksi ilman, että P & G:n olisi ollut välttämätöntä luopua myös muusta kuin Camelia-liiketoiminnasta.
- 156 Sen väitteen osalta, ettei päätös sisällä mitään arviointia VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan P & G:lle siirtymisen vaikutuksista, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien huomauttaa asetuksen N:o 4064/89 2 artiklan 2 kohdasta ilmenevän, että komissio on velvollinen julistamaan yrityskeskittymän yhteismarkkinoille soveltuvaksi silloin, kun kaksi edellytystä täyttyvät: ensiksikään keskittymällä ei luoda eikä vahvisteta määräävää markkina-asemaa, ja toiseksi tällaisen määräävän markkina-aseman luomisen tai vahvistamisen seurauksena kilpailu yhteismarkkinoilla ei olennaisesti esty. Silloin kun määräävää markkina-asemaa ei luoda eikä vahvisteta, keskittymä on siten hyväksyttävä ilman, että olisi tarpeen tutkia keskittymän toteutumisen vaikutuksia tehokkaaseen kilpailuun (em. asia TAT, tuomion 79 kohta). Koska komissio on tässä tapauksessa näin ollen oikeudelliselta kannalta riittävästi perustellut käsitystään, jonka mukaan muun kuin Camelia-liiketoiminnan P & G:lle siirtymisen seurauksena ei ole ollut määräävän markkina-aseman syntyminen Saksassa eikä tällaisen aseman vahvistuminen Espanjassa, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimien katsoo, ettei komissiota voida arvostella päätöksen perustelujen minkäänlaisesta puutteellisuudesta siltä osin kuin on kysymys kyseisen hankinnan muiden vaikutusten tutkimisesta puheena olevilla markkinoilla.

- 157 Sen suhteen, onko komissiolla ollut virheellisiä tietoja vähittäiskaupan ketjutuotteiden asemasta Saksan markkinoilla, on syytä korostaa kantajan tällä väitteellään arvostelevan komissiota pääasiallisesti siitä, että se on aliarvioinut VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden markkinaosuuden eikä näin ollen ole perustellut sitä, ettei se ole ottanut niitä huomioon arvioidessaan keskittymän toteutessa P & G:n hallussa olevaa kokonaismarkkinaosuutta.
- 158 Tältä osin on täsmennettävä päätöksen 187 kohdan taulukosta ilmenevän, että siinä esiintyvä, komission mukaan P & G:n markkinaosuuden nousua Saksan markkinoilla keskittymän toteutessa osoittava luku 6,9 prosenttia tarkoittaa ainoastaan VPS:n toisen luokan terveystidemerkkien Blümia ja Femina markkinaosuuksia, eikä se sisällä VPS:n vähittäiskauppaketjujen alihankkijana valmistamien tuotteiden erillistä markkinaosuutta; vähittäiskaupan ketjutuotteiden markkinaosuudet on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi sen kilpailun arvioimista varten, jota vähittäiskauppiat harjoittavat valmistajia kuten P & G:tä kohtaan.
- 159 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo kuitenkin, että tässä tapauksessa VPS:n alihankkijana valmistamien ja vähittäiskaupoissa myytyjen ketjutuotteiden erillisen markkinaosuuden huomiotta jättäminen ei ole merkinnyt päätöksen perustelujen puutteellisuutta. Näiden tuotteiden markkinaosuudet on nimittäin periaatteessa jaettava ainoastaan vähittäiskauppioiden kesken, koska nämä tarjoavat niitä markkinoille myytäväksi omilla merkeillään ja tällä tavoin kilpailevat valmistajien tuotemerkeillä tarjottavien tuotteiden kanssa. Näin ollen ainoastaan siinä tapauksessa, että komissio olisi menettelyn aikana saamiensa tietojen perusteella katsonut VPS:n valmistavan näistä Saksan markkinoilla myytävistä tuotteista suhteellisesti suuren osuuden, komission olisi ollut ilmaistava selkeästi, ettei tätä markkinaosuutta ollut pantu merkille arvioitaessa P & G:n hankkimaa asemaa, kun otetaan huomioon tällaisen seikan todennäköinen vaikutus yrityskeskittymän toteuttamisella saavutetun markkinavoiman arvioinnissa (ks. jäljempänä 174 ja 175 kohta). Koska komissio on tässä tapauksessa pitänyt tätä VPS:n erillistä markkinaosuutta vähäisenä, päätöksen perusteluja ei voida katsoa puutteellisiksi. Kysymys siitä, onko komissio kuitenkin kantajan väittämin tavoin aliarvioinut VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden markkinaosuuden, liittyy kanteen kohteena olevan päätöksen aineellisoikeudellisen sisällön eikä sen perustelujen asianmukaisuuden arviointiin.

160 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, kuten esillä olevasta kanteestakin ilmenee, että kantajalla on joka tapauksessa ollut täysi mahdollisuus kiistää komission pääasiasta tekemät johtopäätökset VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden markkinaosuuksien arvioinnin sekä tämän johdosta myös P & G:n keskittymän toteutuessa saavuttaman aseman suhteen.

161 Tästä seuraa, että päätöksen perustelujen puutteellisuutta koskeva kanneperuste on hylättävä.

Kuudes kanneperuste, joka koskee ilmeisiä arviointivirheitä

162 Tämä kanneperuste on kolmiosainen. Sen ensimmäisessä osassa kantaja väittää komission arvioineen virheellisesti VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan määrävallan P & G:lle siirtymisen seurauksia Saksan terveystidemarkkinoilla. Toisessa ja kolmannessa osassa kantaja esittää, että komissio ei ole asianmukaisesti punninnut hyväksytyin liiketoimen vaikutusta WC- ja talouspaperimarkkinoilla eikä vastaavasti myöskään vauvanvaippamarkkinoilla. Tämän vuoksi päätös on kantajan mielestä perustamissopimuksen sekä asetuksen N:o 4064/89, erityisesti sen 2 ja 8 artiklan, vastaisena kumottava.

Ensimmäinen osa: virheellinen arviointi VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan hankinnan seurauksista terveystidemarkkinoilla

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteluista

163 Kantaja väittää keskittymän toteutumisen johtavan P & G:n määrävän markkina-aseman vahvistumiseen Saksan terveystidemarkkinoilla, joten päätös on kumottava asetuksen N:o 4064/89 2 artiklan 1 ja 3 kohdan sekä 8 artiklan vastaisena.

164 Komissio on kantajan mielestä ensiksikin aliarvioinut VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan merkittävyyden ja siten P & G:n keskittymän toteutuessa Saksan terveystuotemarkkinoilla saavuttaman aseman, koska se ei ole ottanut huomioon VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden erillistä markkinaosuutta. Kantajan mukaan VPS:n osuus tällaisista vähittäiskaupan ketjutuotteista on jopa 60 prosenttia. Tämän arvion vahvistavat komission esillä olevassa asiassa esittämät selvitykset, joista ilmenee VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden kokonaismarkkinaosuuden Saksan terveystuotemarkkinoilla vuonna 1993 olleen 8,2 prosenttia myynnin arvosta ja 13 prosenttia myynnin määrästä laskettuna; tämä markkinaosuus on näin ollen kantajan mielestä syytä lisätä P & G:lle yrityskeskittymän toteutuessa kuuluvaan 43,2 prosentin markkinaosuuteen (myynnin arvosta laskettuna). Vastaväitteenä sille perusteelle, että VPS on luovuttanut Femina-tuotemerkin ulkopuolisille ja ettei sitä nyt ole otettava huomioon, kantaja tuo lisäksi esiin, että tällainen luovutus on tapahtunut vasta kanteen kohteena olevan päätöksen tekemisen jälkeen, ja tässä päätöksessä P & G:n oli sallittu säilyttää hallussaan kyseinen liiketoiminta. Kanteen kohteena olevan päätöksen laillisuuden arvioinnissa onkin kantajan mukaan otettava huomioon ainoastaan päätöksentekoaikana vallinnut taloudellinen tilanne ja tuolloin voimassa olleet sitoumukset eikä sen jälkeisiä tapahtumia.

165 Kantaja katsoo toiseksi, että rajoittaessaan luovuttamista koskevan velvoitteen koskemaan Camelia-tuotemerkkiä ja sitä vastaavaa tehdasta päätös tekee P & G:lle mahdolliseksi erityisesti VPS:llä säilyvän merkittävän myyntivoiman ansiosta ehdottaa suurmyymälöille Camelia-tuotemerkillä myytyjen tuotteiden korvaamista VPS:n muilla kuin Camelia-tuotteilla samoin kuin Always-tuotemerkillä myytävillä tuotteilla. VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan hankinta mahdollistaa lisäksi P & G:lle täydellisen naisten hygienia- ja kosmetiikkatuotteiden valikoiman muodostamisen ja samanaikaisesti vähentää uuden tulokkaan mahdollisuuksia saada tuotteensa tarjolle suurmyymälöissä. Salliessaan VPS:n naisten hygienia- ja kosmetiikkatuotteiden liiketoimintojen jakamisen komissio on lopuksi kantajan mielestä edistänyt Camelia-tuotemerkin ja siten myös P & G:tä vastaan kohdistuvan kilpailun heikentämistä.

166 Komission mielestä kantajan väitteet ovat täysin perusteettomia, koska kantaja on katsonut määräävän markkina-aseman vahvistuvan ilman, että se olisi osoittanut, missä suhteessa komission arviointi, jonka mukaan P & G:n hankkiessa VPS:n ei synny määräävää markkina-asemaa Saksan markkinoille, on virheellinen (em. asia TAT).

- 167 Joka tapauksessa VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan siirtyminen P & G:lle ei komission mukaan johda määräävän markkina-aseman syntymiseen. Femina-tuotemerkki on lopulta luovutettu ulkopuoliselle, joten todellisuudessa hankitun muun kuin Camelia-liiketoiminnan, toisin sanoen Blümia-tuotemerkin ja VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden, markkinaosuudet ovat vain 2—3 prosentin suuruusluokkaa; nämä tuotteet ovat lisäksi heikompileatuusia eivätkä siten suoraan kilpaile tunnettujen merkkituotteiden kuten Alwaysin tai Camelian kanssa. Väitteeseen, jonka mukaan VPS:n markkinaosuus vähittäiskaupan ketjutuotteiden segmentissä Saksassa olisi 60 prosenttia, komissio vastaa, että P & G:n sille 14.2.1994 toimittamien tilastojen mukaan VPS:n muiden kuin Camelia-tuotteiden markkinaosuus Saksassa vuonna 1993 oli myynnin määrästä laskettuna 13 prosenttia ja myynnin arvosta laskettuna 8,2 prosenttia. Vastauksena yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin kysymyksiin komissio on täsmentänyt edellä mainittujen tilastojen pohjalta, että näistä luvuista puuttuu ainoastaan VPS:n vähittäiskaupan ketjutuotteina myytyjen tuotteiden markkinaosuus, jonka suuruudeksi on arvioitu noin 1,3 prosenttia Saksan markkinoilla.
- 168 Komission mukaan sitä paitsi korkeatasoisilla tuotemerkeillä myytyjen tuotteiden korvaaminen vähittäiskaupan ketjutuotteilla tai toisen luokan tuotemerkeillä myydyillä tuotteilla on erittäin epätodennäköistä, kun otetaan huomioon suurmyymälöiden halukkuus kilpailuttaa keskenään eri valmistajia, jotta ne pystyisivät säilyttämään oman, erittäin alhaisiin marginaaleihin perustuvan hinnoittelulinjansa. Suurmyymälät hankkisivatkin tämän vuoksi niissä myytävät tuotteet toisilta valmistajilta, jos P & G yrittäisi hyötyä Always-tuotemerkkinsä vahvasta asemasta korottamalla hintojaan.
- 169 Väliintulija esittää, että kantaja on hallinnollisen menettelyn aikana painottanut muun kuin Camelia-liiketoiminnan luovuttamista koskevan sitoumuksen vähäistä vaikutusta kilpailutilanteeseen. Väliintulija lisää, ettei P & G missään tapauksessa ole säilyttänyt itsellään mitään muussa kuin Camelia-liiketoiminnassa käytetyistä tuotemerkeistä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 170 Vaikka kantaja on painottanut esillä olevan keskittymän olevan omiaan vahvistamaan P & G:n määräävää markkina-asemaa Saksan terveystidemarkkinoilla, kun taas komissio on päätöksessään todennut, ettei näille markkinoille lainkaan synny

määräävää markkina-asemaa, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa aluksi, että kantajan on katsottava tällä tavoin ainakin epäsuorasti väittävän komission tehneen arviointivirheen päätyessään tähän johtopäätökseen, joten nämä seikat eivät ole esteenä sille, että kantaja riitauttaa komission päätöksen lailisuuden tältä osin (ks. em. asia TAT, tuomion 86 kohta).

171 On syytä huomauttaa, että asetuksen N:o 4064/89 2 artiklan 2 kohdan mukaan ”keskittymä julistetaan yhteismarkkinoille soveltuvaksi, jollei sillä luoda tai vahvisteta sellaista määräävää asemaa, jonka seurauksena tehokas kilpailu yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla olennaisesti estyy”. Sen sijaan saman artiklan 3 kohdan mukaan keskittymä julistetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, jos sillä luodaan tällainen asema tai vahvistetaan sitä. Arvioinnissaan komission on asetuksen 2 artiklan 1 kohdan nojalla otettava huomioon muun ohessa keskittymään osallistuvien yritysten asema markkinoilla ja niiden markkinoillepääsyn edellytykset.

172 Tässä tapauksessa kantaja esittää, että komissio on päätöksessään tehnyt arviointivirheen sekä siltä osin kuin se on tarkastellut VPS:n muun kuin Camelia-liiketoiminnan asemaa Saksan terveysidemarkkinoilla markkinaosuuksien valossa että myös siltä osin kuin kysymys on ollut P & G:n tuotteiden tämän liiketoiminnan hankinnan ansiosta saavuttamasta etuoikeutetusta pääsystä suurmyymälöihin ja VPS:n Camelia- sekä muun kuin Camelia-liiketoiminnan toisistaan erottamisen haitalliseksi väitetystä vaikutuksesta.

173 Muun kuin Camelia-liiketoiminnan markkinaosuuksien aliarviointiin liittyvän väitteen osalta on aluksi syytä painottaa, että yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi ottaa huomioon jonkin tai kaikkien muuhun kuin Camelia-liiketoimintaan kuuluvien tuotemerkkien lopulta tapahtunutta luovuttamista ulkopuolisille sen päätöksen tekemisen jälkeen, jolla P & G oli oikeutettu hankkimaan määräysvaltaansa koko tämän liiketoiminnan, koska vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksen lainmukaisuutta on arvioitava päätöksen antamisajankohtana vallinneiden olosuhteiden pohjalta (ks. muun ohessa em. asia SNCF ja

British Railways v. komissio, tuomion 48 kohta). On näin ollen tutkittava, onko komissio kantajan esittämien tavoin tehnyt päätöksessään arviointivirheen katsoessaan P & G:n markkinaosuuden nousevan 6,9 prosenttiyksiköllä myynnin arvosta laskettuna, kun tämä luku vastasi ainoastaan VPS:n toisen luokan tuotemerkkien Blümia ja Femina markkinaosuutta, ja jättäessään huomiotta VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden erillisen markkinaosuuden.

174 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että pelkkä tällaisen markkinaosuuden huomiotta jättäminen ei sinänsä osoita komission arvioineen virheellisesti VPS:n markkina-asemaa. Keskittymään osallistuvan yrityksen markkina-voimaa arvioitaessa niiden tuotteiden markkinaosuuksia, joita se valmistaa alihankkijana sellaisten jälleenmyyjien lukuun, jotka myyvät tuotetta omilla tuotemerkeillä, ei nimittäin periaatteessa voida kokonaan tai osittainkaan lisätä tämän yrityksen siihen markkinaosuuteen, jonka se on saavuttanut omalla tuotemerkillään myymillään samanlaisilla tuotteilla. Koska jälleenmyyjät myyvät näitä tuotteita omilla tuotemerkeillään kilpaillakseen valmistajien tuotemerkeillä myytyjen tuotteiden kanssa, niiden tällä myynnillä saavuttamat markkinaosuudet on yleensä katsottava niille kuuluviksi arvioitaessa korkeatasoisten ja toisen luokan tuotteiden valmistajiin kohdistuvaa kilpailua.

175 Siinä kantajan mainitsemassa tilanteessa, että VPS olisi päätöksentekoaikana valmistanut noin 60 prosenttia Saksassa myydyistä vähittäiskaupan ketjutuotteista, tuotannon tämän osan jättäminen kokonaan huomiotta tosin merkitsisi tässä tapauksessa tämän yrityksen todellisen markkinavoiman aliarviointia ja siten P & G:n yrityskeskittymän toteutuessa saavuttaman aseman aliarvostamista. Tällaisessa tilanteessa VPS:n asema vähittäiskauppioiden omilla tuotemerkeillään myymien tuotteiden pääasiallisena hankintalähteenä olisi nimittäin saattanut antaa P & G:lle muun kuin Camelia-liiketoiminnan hankinnan ansiosta etuoikeutetun pääsyn suurmyymälöihin ja tehnyt sille mahdolliseksi sellaisen markkinointistrategian harjoittamisen vähittäiskauppiaisiin nähden, jonka mukaan näiden tuotteiden toimituksen ehdoksi asetettaisiin se, että vähittäiskauppias ostaa ensin P & G:n korkeatasoisia terveysiteitä.

- 176 On kuitenkin tärkeää todeta, että asiaa käsiteltäessä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa komissio on pystynyt oikeudellisesti riittävällä tavalla osoittamaan ilmoitettua yrityskeskittymähanketta tutkittaessa P & G:ltä 14.2.1994 saamiensa tilastotietojen pohjalta VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden markkinaosuuden vähäiseksi. Näistä tiedoista käy nimittäin ilmi, että VPS:n koko muun kuin Camelia-liiketoiminnan markkinaosuus, joka siis käsitti myös vähittäiskaupan ketjutuotteet, oli Saksan terveystuotemarkkinoilla vuonna 1993 8,2 prosenttia (myynnin arvosta laskettuna), josta VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden markkinaosuus oli siten vain 1,3 prosenttia (myynnin arvosta laskettuna; vähennettäessä 8,2 prosentista 6,9 prosenttia). Kun lisäksi otetaan huomioon, että päätöksessä sekä komission huomautuksissa, joita ei ole kiistetty, ilmoitetaan vähittäiskaupan ketjutuotteiden kokonaismarkkinaosuuden olevan 12,5 prosentin luokkaa (myynnin arvosta laskettuna), tästä seuraa, että VPS:n valmistama osuus vähittäiskaupan ketjutuotteista oli vain noin 10 prosenttia.
- 177 Kun toisaalta otetaan huomioon, ettei mikään todistusaineisto tue kantajan väitteitä VPS:n valmistamien vähittäiskaupan ketjutuotteiden erillisen markkinaosuuden suuruudesta, eikä asiassa myöskään ole esitetty mitään selvitystä, joka asettaisi kyseenalaiseksi komission suorittamien arviointien paikkansapitävyyden, väite muun kuin Camelia-liiketoiminnan markkinaosuuden aliarvioinnista on täten hylättävä (ks. esimerkiksi asia T-30/89, Hilti v. komissio, tuomio 12.12.1991, Kok. 1991, s. II-1439, 89 kohta).
- 178 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo toiseksi sen väitteen osalta, joka koskee P & G:n yrityskeskittymän toteutuessa saavuttamaan etuoikeutettuun suurmyymälöihin pääsyyn liittyvää arviointivirhettä, että tämän tapauksen olosuhteissa tällainen päättely ei osoita yrityskeskittymän toteutumisen vaikutukseksi määräävän markkina-aseman syntymistä kyseisillä markkinoilla. VPS:n toisen luokan merkkien Blümia ja Femina sekä sen vähittäiskauppioiden lukuun valmistamien tuotteiden vähäiseen markkinaosuuteen nähden pelkkä väite siitä, että P & G voisi niiden hankinnan ansiosta estää kilpailijoiden tuotteiden pääsyn suurmyymälöihin, ei vaikutakaan perustellulta. Kantaja ei lisäksi ole toimittanut mitään selvitystä sen väitteensä tueksi, että P & G voisi ehdottaa vähittäiskauppiaille VPS:n muiden kuin Camelia-tuotteiden korvaamista Camelia-tuotteilla, varsinkin kun taas komissio on päätöksessään osoittanut kuluttajien merkkiuskollisuuden olevan

terveysidemarkkinoilla luonteenomaista erityisesti korkeatasoisten tuotteiden segmentissä (päätoksen 97 ja 125 kohta). Tästä seuraa, että kantajan tämä väite on hylättävä, aivan kuin sekin pelkästään väitteenvaraiseksi jäänyt peruste, että komissio olisi edistänyt Camelia-tuotemerkin tulevaa heikentämistä sallimalla VPS:n liiketoimintojen jakamisen.

179 Kun kantaja ei ole esittänyt mitään sitovaa selvitysainestoa käsityksensä tueksi, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, ottaen huomioon kysymyksessä olevien markkinoiden erityispiirteet ja P & G:n kahden merkittävimmän kilpailijan markkinaosuudet korkeatasoisten tuotteiden segmentissä, että komission on ollut perusteltua katsoa, ettei 43,2 prosentin markkinaosuudesta vielä ole pääteltävissä määräävän markkina-aseman syntymistä (ks. analogisesti asia 27/76, *United Brands v. komissio*, tuomio 14.2.1978, Kok. 1978, s. 207, 108 ja 109 kohta), eikä komission ollut tätä ratkaisuaan varten syytä tutkia yksityiskohtaisemmin yrityskeskittymän toteutumiseen liittyviä kilpailuvaikutuksia (ks. em. asia TAT, tuomion 79 kohta).

180 Näissä oloissa tämän kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Toinen osa: virheellinen arviointi yrityskeskittymän toteutumisen seurauksista WC- ja talouspaperimarkkinoilla

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteluista

181 Kantaja arvostelee komissiota siitä, että arvioidessaan yrityskeskittymän toteutumisen seurauksia pehmpaperimarkkinoilla tämä ei ole ottanut huomioon P & G:n asemaa Yhdysvalloissa eikä P & G:n taloudellisten voimavarojen kehitystä Camelia-liiketoiminnan luovutuksen johdosta. Kantajan mukaan Saksan markkinoilla suuruusluokaltaan 15—20 prosentin markkinaosuuksia hallinneen VPS:n hankinta on mahdollistanut P & G:n pääsyn Euroopan markkinoille ja sen markkinaosuuksien kasvattamisen sen taloudellisten voimavarojen avulla sekä sen markkinajohtajan aseman ansiosta Pohjois-Amerikan markkinoilla. Camelia-liiketoiminnan ostoaikeista luopuminen on lisäksi antanut P & G:lle mahdollisuu-

den osoittaa muihin tarkoituksiin alun perin tähän käytettäväksi suunnitellut taloudelliset voimavarat. Jättäessään tämän erittelyn suorittamatta komissio on rikkonut asetuksen N:o 4064/89 2 artiklan 1 ja 3 kohdan sekä 8 artiklan säännöksiä.

182 Komissio katsoo, että kantaja arvostelee ainoastaan tiettyjen seikkojen väitettyä huomiotta jättämistä ilman, että se olisi osoittanut, millä tavoin näiden seikkojen huomioon ottaminen olisi muuttanut asiassa saavutettua lopputulosta, tai myöskään ilman, että komission arviointi olisi virheellinen. Muutoin komissio huomauttaa tutkineensa päätöksessään P & G:n Euroopan markkinoille tulon vaikutuksia, mutta katsoneensa, ettei asiassa näiltä osin ollut vakavia epäilyjä, kun otettiin huomioon VPS:n markkinaosuus, P & G:n aiempi poissaolo näiltä markkinoilta ja markkinoiden erityispiirteet, kuten voimakkaiden kilpailijoiden läsnäolo, markkinoiden kasvu ja vähittäiskaupan ketjutuotteiden merkittävyys. Camelioliiketoiminnan ostamisesta luopumiseen liittyvän väitteen osalta komissio katsoo, että P & G:n laajempiin taloudellisiin voimavaroihin nähden Camelioliiketoiminnan myynti ei välittömästi vaikuta markkinointikustannuksiin WC- ja talouspaperimarkkinoilla.

183 Väliintulija painottaa komission ottaneen päätöksensä 13 kohdassa huomioon ne mahdolliset vaikutukset, jotka P & G:n asemalla Yhdysvaltojen ja Kanadan WC- ja talouspaperimarkkinoilla on Euroopan markkinoilla, ja todenneen, ettei VPS:llä ja P & G:llä ollut mitään keskenään samanlaista liiketoimintaa. Väliintulija korostaa, että P & G:n yrityskeskittymän toteutuessa saamat markkinaosuudet ovat joka tapauksessa 4 prosentin suuruusluokkaa eivätkä näin ollen voi aiheuttaa epäilyjä yrityskeskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

184 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa kantajan tässä tapauksessa vetoavan komission laiminlyöntiin tämän jättäessä huomiotta keskittymän väitetyt vaikutukset pehmopaperialalla ilman, että kantaja osoittaisi, miten

keskittymän toteutuminen johtaisi määräävän markkina-aseman syntymiseen millään tämän alan relevanteista markkinoista. On nimittäin korostettava, ettei kantaja kiistä sitä päätöksessä todettua seikkaa (ks. edellä 47 kohta), että P & G ei ole keskittymän ilmoittamisajankohtana harjoittanut Euroopassa mitään liiketoimintaa tällä alalla, joten kysymyksessä olevasta keskittymästä ei seuraa siihen osallistuville yrityksille minkäänlaista markkinaosuuksien lisääntymistä. Komission ei sitä paitsi ole väitettykään tehneen arviointivirhettä todetessaan kilpailijoiden ja vähittäiskauppojen ketjutuotteiden merkittävän aseman tällä alalla eikä katsoessaan, ottaen huomioon nämä tekijät, että vaikka relevantit hyödykemarkkinat nyt rajattaisiin mahdollisimman suppeiksi eli Saksan paperinäilinamarkkinoiksi, joilla VPS:n markkinaosuus on ollut 35—40 prosenttia, keskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille ei ole ollut vakavia epäilyjä. Silloin kun määräävää markkina-asemaa ei luoda eikä vahvisteta, keskittymä onkin hyväksyttävä ilman, että olisi tarpeen tutkia keskittymän toteutumisen vaikutuksia tehokkaaseen kilpailuun (ks. em. asia TAT, tuomion 79 kohta). Näissä oloissa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, ettei kantaja ole pystynyt osoittamaan lainvastaiseksi komission arviointia yrityskeskittymän toteutumisen seurauksista pehmopaperituotteiden alalla.

185 Joka tapauksessa kantajan esittämät perusteet eivät millään tavoin ole horjuttaneet komission päätelmää siitä, ettei yrityskeskittymän soveltuvuudesta yhteismarkkinoille ole vakavia epäilyjä näiden tuotteiden osalta. Vaikka nimittäin P & G:n taloudelliset voimavarat ja asema Pohjois-Amerikan markkinoilla mahdollistaisivatkin VPS:n markkinaosuuksien kasvattamisen, mikä on ollutkin tällaisen keskittymän tavoitteena, kantaja ei silti ole osoittanut, miksi tällaiset olosuhteet olisivat edellyttäneet komission kieltävän kyseisen yrityskeskittymän toteuttamisen, kun sen relevantteina pitämällä markkinoilla ei luoda eikä vahvisteta määräävää markkina-asemaa (ks. em. asia TAT, tuomion 87 kohta).

186 Tästä seuraa, että tämän kanneperusteen toinen osa on hylättävä.

Kolmas osa: virheellinen arviointi yrityskeskittymän toteutumisen seurauksista vauvanvaippamarkkinoilla

Tiivistelmä asianosaisten ja väliintulijan väitteistä sekä niiden perusteista

- 187 Kantaja arvostelee komissiota siitä, että se ei ole arvioinut VPS:n vauvanvaippaliiketoiminnan ulkopuolisille luovuttamisen vaikutuksia Saksassa ja Espanjassa eikä siten ole ryhtynyt toimenpiteisiin jo ennestään näillä markkinoilla määräävässä asemassa olevaan P & G:hen kohdistuvan kilpailun säilyttämiseksi. Erityisesti Saksan markkinoilla komissio ei ole valvonut millään tavoin sitä, minkälainen yritys ostaa VPS:n kyseisen liiketoiminnan, joten valitsemalla ostajaksi sellaisen toiminnanharjoittajan, jolla ei ole käytettävissään riittäviä taloudellisia voimavaroja eikä markkinavoimaa jäädäkseen pysyvästi näiden laatutuotteiden markkinoille, P & G:llä on tilaisuus poistaa markkinoilta VPS:n tuotteet, jotka kilpailevat sen Pampers-tuotteiden kanssa. Kantaja päättelee tästä, että VPS:n tuotteiden hävitessä markkinoilta P & G:llä on 51 prosentin markkinaosuudellaan määräävä markkina-asema merkitykseltään vähäisiin kilpailijoihinsa nähden, joiden markkinaosuudet ovat 9 prosentin ja 5 prosentin suuruusluokkaa. Näihin olosuhteisiin nähden komission olisi täytynyt vastustaa tätä luovutusta tai ainakin asettaa P & G:lle näiden liiketoimintojen ostajan ominaisuuksia koskevia velvoitteita kilpailuaselman säilyttämiseksi VPS:n ja P & G:n tuotteiden välillä. Kun näihin toimenpiteisiin ei ole ryhdytty, päätös on kantajan mukaan ristiriidassa asetuksen N:o 4064/89 2 artiklan 1 ja 3 kohdan sekä 8 artiklan säännösten kanssa.
- 188 Komissio korostaa, että kantajan arvostelu ja oletukset eivät osoita VPS:n liiketoiminnan P & G:lle siirtymisen johtavan määräävän markkina-aseman syntymiseen tai vahvistamiseen, joten näillä väitteillä ei ole tehoa (em. asia TAT). Joka tapauksessa, koska P & G ei ole hankkinut määräysvaltaansa VPS:n vauvanvaippoihin liittyvää liiketoimintaa ja koska tätä toimintaa ei ollut tarkoitettukaan sisällyttää keskittymähankkeeseen, komissio ei ole ollut toimivaltainen asettamaan vaatimuksia sen ostajaehdokkaille.
- 189 Väliintulija kannattaa komission käsityksiä ja katsoo, että komissio olisi ylittänyt toimivaltansa, jos se olisi ulottanut valvontansa P & G:n toimintaan tämän myydessä VPS:n vauvanvaippoja koskevan liiketoiminnan, koska P & G ei missään vaiheessa ollut hankkinut määräysvaltaansa tätä toimintaa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

190 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa, että kysymyksessä olevaan keskittymään osallistuvat yritykset ovat päätöksestä ja komission huomautuksista, joita ei ole kiistetty, ilmenevin tavoin aivan selvästi jättäneet VPS:n vauvojen hygieniatuotteita, toisin sanoen vauvanvaippoja, koskevan liiketoiminnan keskittymähankkeen ulkopuolelle, koska se oli tarkoitus luovuttaa ulkopuoliselle yritykselle samanaikaisesti keskittymän hyväksymisen kanssa. Tältä osin on korostettava, että komissiolle ilmoitettujen ostosopimusten mukaan tämä liiketoiminnan osa oli määrä oikeudelliselta rakenteeltaan erottaa muusta VPS-yhtiöstä ja siirtää ilmoitusajankohtana jo osoitetulle ulkopuoliselle *trusteelle*, jonka asiana oli varmistaa tämän liiketoiminnan luovuttaminen ulkopuoliselle lyhyessä määräajassa, joka alkoi VPS:n P & G:n määräysvaltaan siirtymisestä (päätöksen 5 ja 6 kohta). Näissä oloissa ja kun määräysvaltaa tästä liiketoiminnasta ei missään vaiheessa tehokkaasti tai pysyvämmiin siirretty P & G:lle, sitä ei ollut tarkoitettu sisällyttää komission tutkittavaksi ilmoitettuun keskittymähankkeeseen. Tästä seuraa, että kun kysymys ei ole ollut sellaisen yrityskeskittymän toteuttamisesta, joka olisi omiaan johtamaan määräävän markkina-aseman syntymiseen tai vahvistumiseen Saksan ja Espanjan vauvanvaippamarkkinoilla, kantajalla ei ole ollut oikeutta vedota siihen, että komissio ei ole ottanut kantaa VPS:n kyseisen liiketoiminnan ostajaksi tässä tapauksessa nimettyyn ulkopuoliseen liikkeenharjoittajaan, jonka valinnan on väitetty vaikuttaneen haitallisesti tehokkaaseen kilpailuun alalla, koska komissiolla ei ole asetuksen N:o 4064/89 mukaan toimivaltaa tähän.

191 Samoista syistä vaatimuksella siitä, että komission olisi asetuksen N:o 4064/89 8 artiklan 2 kohdan nojalla ainakin pitänyt asettaa tämän liiketoiminnan luovutuksensaajalle joitakin sen ominaisuuksia koskevia vaatimuksia, ei ole tehoa. Tältä osin on sitä paitsi syytä huomauttaa, että kumoamiskannetta käsittelevän tuomioistuimen ei tule korvata komission päätöstä omalla harkintaansa perustuvalla arvioinnillaan siitä, olisiko komission sanotun artiklan nojalla ollut liitettävä päätökseensä ctoja tai velvoitteita, varsinkin kun asetuksen kyseinen säännös koskee aiotun yrityskeskittymän yhteismarkkinoille soveltuvuuden aineellisoikeudellista harkintaa sen jälkeen, kun asiassa on asetuksen N:o 4064/89 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla aloitettu tässä säännöksessä tarkoitettu menettely (ks. cm. asia Dan Air, tuomion 113 kohta).

192 Tämän johdosta kanneperusteen kolmas osa, joka koskee komission menettelyä sen jättäessä arvioimatta yrityskeskittymän toteutumisen seurauksia vauvanvaippamarkkinoilla, on hylättävä.

193 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että kanne on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

194 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, koska komissio ja väliintulija P & G ovat sitä vaatineet.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

- 1) Kanne hylätään.
- 2) Kantaja velvoitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan vastaajan sekä väliintulija P & G:n oikeudenkäyntikulut tässä oikeusasteessa.

Bellamy

Briët

Kalogeropoulos

Potocki

Jaeger

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä marraskuuta 1997.

H. Jung

A. Kalogeropoulos

kirjaaja

laajennetun toisen jaoston puheenjohtaja